

Måndagen den 4 juni

Kl. 19.30

Måndagen den
4 juni 1973*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av herr tredje vice talmannen.

§ 1 Den ekonomiska politiken m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen angående finansutskottets betänkande nr 29 och skatteutskottets betänkande nr 44.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! 1973 års vårriksdag närmar sig sitt slut. Det har varit en oerhört arbetstyngd riksdag. Den kommer säkert att gå till historien som en av våra stora reformriksdagar. Det är inte möjligt för mig att sammanfatta alla de viktiga beslut som riksdagen fattat under det senaste året. Jag skall begränsa mig till några huvudområden.

Höstriksdagen beslöt att godkänna det frihandelsavtal som träffats mellan Sverige och EG. Den 1 april i år trädde de första tullsänkningarna i kraft. För en lång tid framöver kommer dessa förbättringar att fortsätta. Det betyder att näringslivets planering nu kan ske på en betydligt säkrare grundval än tidigare. Att finna en lösning på vårt samarbete med EEC som är förenlig med en fast och konsekvent neutralitetspolitik har kanske varit den viktigaste fråga vi stått inför under denna valperiod. Vi nådde en konstruktiv lösning som ger trygghet för framtiden.

Höstriksdagen lade fast nya riktlinjer för regionalpolitiken. Det betyder att riksdagen lagfäst grundsatsen om att varje region har rätt till en fortsatt ekonomisk och social utveckling, att den regionala balansen är ett av de övergripande målen för den framtida politiken. Under våren har dessa riktlinjer följts upp med en rad konkreta förslag när det gäller det framtida lokaliseringstödet, kommunal skatteutjämning, transportstöd, stöd till glesbygden i olika former m. m. Jag tror att det är rätt att säga att dessa väldiga satsningar på regionalpolitiken skapat ökad framtidstro och trygghet i de utsatta regionerna i vårt land.

Höstriksdagen lade också fast riktlinjer för den framtida hushållningen med mark och vatten. Vi har lagt en grund för planering av bebyggelse och industriell utveckling och miljövården i vårt land. Samtidigt har vi genom en rad konkreta beslut fullföljt en aktiv miljöpolitik. Jag tänker på den stora satsningen på renare luft och renare vatten, jag tänker på vårriksdagens beslut om en lag om miljökontroll och den fortsatta markpolitiken. Chefen för FN:s miljöorgan, Maurice Strong, har nyktert konstaterat: "Det finns inget land som gjort så mycket för att förbättra miljövården i världen. Detta är ingen överdrift. Sverige har ett enastående anseende bland andra länder. Dels på grund av er framsynta miljöpolitik inom landet, dels genom att ni tog initiativet och var värdar för FN:s

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

miljövårdskonferens.”

Vi bör inte ta det som ett beröm utan framför allt som en förpliktelse att målmedvetet fortsätta arbetet för en bättre miljö. Miljöpolitiken har med rätta väckt ett starkt engagemang hos Sveriges ungdom.

Denna riksdag har gjort stora insatser för att förstärka och fördjupa den sociala tryggheten. En serie genomgripande reformer har genomförts: sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, tandvårdsförsäkringen och en ny föräldraförsäkring har beslutats, samtidigt som angelägna förbättringar genomförts för pensionärer, handikappade och andra utsatta grupper. Dessa reformer ansluter direkt till vår gamla strävan att skapa trygghet för människor genom gemensamma insatser och solidariskt ansvar. Konservativa och reaktionära strömningar har på senare tid svept över en del industriländer och också vunnit en viss återklang i vårt land. Dessa strömningar riktar sig ytterst mot solidariteten och det gemensamma ansvaret människor emellan. Det är därför särskilt betydelsefullt att riksdagen klart slagit fast: Sverige går vidare på den sociala trygghetens väg.

Denna riksdag har inlett ett långsiktigt och genomgripande arbete för en social förnying av produktionslivets villkor och för en demokratisering av arbetslivet. Det är krav som växt fram ur löntagarnas upplevelse av verkligheten ute i arbetslivet och som tagits upp och drivits fram av arbetarnas och tjänstemännens organisationer.

Regering och riksdag måste lämna en konstruktiv medverkan i detta reformarbete. Det har skett genom konkreta förslag som har förelagts eller kommer att föreläggas riksdagen.

Höstriksdagen beslöt genomföra en femårig försöksverksamhet med plats i företagens styrelser för de anställda. Nu finns snart 8 000 arbetare och tjänstemän ute i styrelserna.

En ny arbetsmiljölag, som ger 85 000 skyddsombud väsentligt förbättrad ställning och beslutanderätt i centrala frågor på arbetsplatsen, ligger på riksdagens bord. Det är den första lagen i vår historia som utformats under omedelbart medinflytande av de människor som i sin kommande verksamhet direkt skall beröras av lagens bestämmelser. Dess innebörd är att löntagarna på ett betydelsefullt sätt flyttat fram sina positioner på arbetsmarknaden till skydd för liv och hälsa.

Riksdagen har beslutat att 500 miljoner av AP-fondernas medel skall kunna användas för aktieköp. Löntagarna vill positivt medverka i uppbyggnaden av framtidens industri. De vill därvid också ha en större delaktighet och ett medinflytande i den industriella utbyggnaden. Förslaget innebär en spridning och en decentralisering av makt och inflytande i den svenska ekonomin till arbetarnas och tjänstemännens förmån. Inom kort lägger regeringen fram en ny lag om anställningstrygghet för höstriksdagens granskning. Den skall ge ett stöd, en trygghet framför allt för dem som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Det får icke vara en ensidig lönsamhetsbedömning som avgör en människas rätt på arbetsmarknaden. Arbetarna och tjänstemännen måste få en lagfäst rätt till sociala och mänskliga hänsyn på arbetsmarknaden. Lagen skall också ge åt de anställda själva och deras organisationer en möjlighet att påverka sin egen anställningstrygghet.

Om riksdagen ställer sig bakom den lagen har vi tagit ett stort steg mot att avskaffa en avgörande brist på jämlikhet i arbetslivet som brukar benämnas § 32. Vid denna valperiods början talades mycket om den handlingsoförmögna och förlamade minoritetsregering som skulle bära ansvaret. Det talet har nu tystnat. De reformförslag som vi lagt fram har utarbetats i en demokratisk process inom vår rörelse. Det har givit dem fasthet och anknytning till verkligheten. En fast målsättning och en klar politisk vilja förblir förutsättningen för att nå resultat.

Detta är för oss socialdemokrater en stor framgång. Över detta känner vi en ödnjuk glädje. Inte i första hand på grund av gynnsamma utfall på riksdagens voteringstavla, utan därför att dessa reformer direkt och omedelbart berör människornas vardag. Nästan varje familj i landet kommer att beröras av förslagen – det må nu gälla det förbättrade skyddet vid sjukdom, barnafödande, arbetslöshet eller vid behov av tandvård, det må gälla möjligheterna för en kommun att tack vare skatteutjämningen upprätthålla en bra service för sina inbyggare, det må gälla möjligheten att skaffa jobb i avfolkningsbygd, det må gälla skydd av naturen, det må gälla de tiotusentals människor som varje dag går till sina arbetsplatser och vill uppleva ett bättre skydd för liv och hälsa. Det är en rad vardagliga ting. Men de är viktiga. De betyder att man kan förbättra vardagen. Och detta är ju ytterst politikens och samhällsarbetets syfte.

Men detta reformarbete är inte något fullbordat. Det är ett steg på vägen i fullföljandet av en välfärdspolitik med tryggheten, solidariteten och det demokratiska medansvaret som ledstjärna. Vi söker medborgarnas stöd för att fortsätta arbetet för en fördjupad social trygghet, en bättre miljö, en aktiv regionalpolitik präglad av solidaritet mellan stad och land. Vi vill fullfölja arbetet för en förnyelse och en demokratisering av arbetslivet. Lagarna om arbetsmiljön och anställningstryggheten måste fullföljas med nya förslag under den kommande perioden. Vi bör ersätta rättsverkningarna av § 32 med ett system av lagar och avtal som reglerar förhållandet mellan företagsägare och deras anställda på ett annat sätt än nu. Vi har händerna fulla med angelägna och konstruktiva arbetsuppgifter.

De allra flesta av de förslag som regeringen lagt fram har glädjande nog fått stöd av breda majoriteter i Sveriges riksdag. Det har varit möjligt antingen därför att oppositionen mangrant slutit upp bakom regeringens politik eller därför att de borgerliga varit splittrade. Även i frågor som vållat politisk strid har regeringen vanligtvis fått ett eller två av de borgerliga partierna med sig.

Det ger anledning till vissa intressanta observationer. I den borgerliga pressen svämmar i dessa dagar emot oss floder av övermod, segervisshet och självberöm. Den efterlängtrade borgerliga regeringen förutsätts i dessa kretsar nästan vara ett faktum. Man har tydligen glömt alla de väldiga segrar som de borgerliga partierna vunnit förut – i opinionsundersökningar. Valresultatet har som bekant blivit något annorlunda. Så kan det bli även denna gång. Det skulle – sagt i förtroende – inte förvåna mig.

I all denna på förhand uttagna segeryra talas det väldigt litet om vad en borgerlig regering skulle föra för konkret politik och vad ett borgerligt regeringsalternativ praktiskt innebär.

Låt oss ur denna synvinkel se på några av riksdagens beslut. Ger dessa någon ledtråd?

I EEC-frågan stödde centern regeringen, folkpartiet följde efter med många om och men. Moderaterna stod isolerade. Moderaterna lyckades inte splittra nationen i denna för vårt folk ytterst viktiga fråga. Man lyckades endast splittra borgerligheten. Men så mycket står klart: Det fanns ingen gemensam borgerlig politik i EEC-frågan.

I regionalpolitiken har vi i huvudsak fått stöd av två borgerliga partier. Där stod centern isolerad med sin besynnerliga riksplan och med sina överbud på olika punkter. Centern lyckades inte driva in en kil mellan stad och land i den svenska nationen. Man lyckades endast splittra borgerligheten. Så mycket står klart: Det fanns ingen gemensam borgerlig regionalpolitik.

I miljöpolitiken har regeringen i huvudsak fått stöd av folkpartiet. Moderaterna stod ensamma om sitt fullständiga nej till en markpolitik som skulle göra den fysiska riksplanen till en verklig miljöpolitik i stället för en handbok i markspekulation. I sin extrema markpolitik stod moderaterna isolerade. Men när riksdagen i vår skulle ta ställning till lagen om miljökontroll och värnet av vår natur mot skövling genom grustäkter så ställde sig också centern på markägarnas och producent-intressenas sida. Där valde centern bort miljön. Folkpartiet ska ha en eloge för att man stod fast. Men så mycket står klart: Det fanns ingen gemensam borgerlig miljöpolitik.

De sociala trygghetsreformerna har glädjande nog genomförts i stort sett i enighetens tecken. Jag kan dock inte underlåta att peka på den egendomliga motsättningen som råder i moderaternas uppträdande. Ute i agitationen talar moderaterna mycket om att spara och skära ned på bidrag och vädjar till de fördomar de kan spåra upp. Väl inne i denna kammare intar herr Bohman och hans meningsfränder en betydligt mer beskedlig hållning. Där trycker man snällt på knapparna för ökade sociala kostnader. Sedan klagar man över statens utgifter. Det leder till att man kan fråga sig hur det egentligen är beställt med en borgerlig enighet kring socialpolitiken.

I frågorna om arbetslivets reformering präglas den borgerliga bilden av tvehågsenhet och splittring när det gäller de samlade förslag till förnyelse av arbetslivet som socialdemokratin lagt fram med stöd av löntagarnas organisationer.

Mest påtagligt blev det i fråga om AP-fonderna. Det skulle bli en väldig strid, hade man tänkt, om centralisering, maktkoncentration och pampvälde. Men vid omröstningen häromdagen röstade moderaterna och folkpartiet i tur och ordning för uppskov med hela frågan, därefter för avslag på alltihop och slutligen för centerns reservation, som innebar en principiell uppslutning bakom regeringen med vissa inskränkningar.

I april motiverade de borgerliga partierna sina krav på uppskov till hösten med att man ville ha en valrörelse om AP-fonderna. I maj söker en närmast samfällid borgerlig press släta över reträtten med att hävda att man nu tack och lov slipper denna fråga i valrörelsen. Det kan inte låta särskilt trovärdigt för alla de borgerliga väljare som måhända trodde på skräckskildringarna.

Den 11 april förklarade herr Helén att kapitalmarknadsutredningens förslag var helt borta: "Att nu gå på samma linjer som utredningen blir bara en markering. Vi bör ta upp principstrid med regeringen och inte nöja oss med halva lösningar." Den 24 maj hade folkpartiet givit upp kampen.

Förklaringen till detta sällsamma skeende är enkel.

Moderaterna och folkpartiet drog upp till en väldig kamp. De upptäckte snart att de borgerliga partierna var splittrade och oeniga. De kunde inte finna en gemensam linje. Då ville de ha uppskov med hela frågan. Om det kunde de enas. Men även det misslyckades. I utskottet blev deras splittring definitiv. Det fanns ingen gemensam borgerlig ståndpunkt som de kunde gå ut till väljarna med. Då gav de upp. Hela motståndet bröt samman. Det skall vi socialdemokrater inte beklaga oss över. Det för oss väsentliga är att vi kunnat genomföra de förslag som de stora löntagarorganisationerna ställt sig bakom.

Denna korta genomgång visar några exempel. Jag kunde ta fler: försvarspolitiken, utlokaliseringen, valutafrågan, finansieringen av prisstopp, radio och TV osv. Den visar att i en rad av de stora reformfrågorna – och små med för den delen – vid årets riksdag har de borgerliga varit splittrade, handlingsoförmögna.

Socialdemokraterna har lagt fast sin reformpolitik vid sina kongresser och rådslag. Vi har lagt fram den för medborgarna. Vi har genomfört den. För detta känner vi, som jag nyss sade, en ödmjuk glädje.

Vad hade de borgerliga partierna – om de haft makten – fört för politik i dessa frågor? Det vet vi inte. Det vet ni förmodligen inte själva. Det enda man med absolut säkerhet kan säga, med hänsyn till er öppet redovisade splittring, är att det i dessa frågor – miljöpolitiken, regionalpolitiken, EEC, arbetslivets förnyelse, sannolikt socialpolitiken – hade förts en annan politik. Det hade blivit en kursändring som ni såväl på förhand som i efterhand är ovilliga eller oförmögna att redovisa.

Detta är er avgörande svaghet. Ni vägrar envist att före höstens val lägga fram ett samlat och konkret borgerligt regeringsalternativ. Den stencil som ni i dag nästan i hemlighet delat ut bekräftar bara detta. Därmed lämnar ni väljarna i ovisshet. Det blir en kursändring i de stora reformfrågorna, men åt vilket håll och på vad sätt? Den frågan kan ni inte eller vill ni inte besvara. Där lämnar ni väljarna i ovisshet och otrygghet.

Per Albin Hansson sade 1935 några ord i andra kammaren som väl behåller sin giltighet. Han sade så här: "Jag skall inte diskutera frågan om vad de borgerliga partierna har för möjligheter att åstadkomma en handlingskraftig regering. Men när man undersöker de punkter, som skulle bli de gemensamma, finner man ju, att plattformen är trång. Jag tror, att det i längden blir en alldeles för smal pinne att sitta på, att man bara är rädd för socialdemokraterna. En regering i vår tid behöver förmåga att genomföra positiv politik."

Detta må så vara, säger man då från borgerligt håll, men om den ekonomiska politiken är vi enade. Det gäller alltsedan det berömda gruppfotot från hösten 1971 som i lätt gulnad version fortfarande förekommer på högerns flygblad och propagandabroschyrer. Men vad består egentligen denna enighet i?

Måndagen den
4 juni 1973

Den ekonomiska
politiken m. m.

Visst har vi under lågkonjunktorens år haft många bekymmer och besvärligheter, men det står samtidigt fullkomligt klart att Sverige i dag har en stark ekonomi. Vi går mot bättre tider. Produktionen, exporten, investeringarna ökar. Vi har kraftiga – jag vill nästan säga mycket kraftiga – vinstökningar i näringslivet. Vår valutareserv är rekordstor.

Sysselsättningsläget förbättras och kommer att förbättras ytterligare. Vi går snabbt mot ett läge, där det kommer att råda en påtaglig brist på arbetskraft inom vissa sektorer, samtidigt med kvardröjande sysselsättningsproblem inom andra sektorer, för viss grupper, på vissa orter. Dessa problem kan vi inte lösa genom allmänna lättnader. Dem kan vi endast lösa genom energiska samhällsinsatser till stöd för dessa människor, orter och sektorer inom ramen för en allmänt stram politik.

Detta är särskilt viktigt när vi lever i en internationell prisstegringsvåg, som skapar stora svårigheter för alla länder. Mycket av detta har vi svårt att göra någonting åt på ett nationellt plan. Internationell prisstegring på olja drabbar också oss. Om kaffeskördarna slår fel i Brasilien, så märks det på våra priser. Om vår exportindustri får kraftiga prishöjningar på trävaror, massa och stål, så slår det också på vår hemmamarknad. Men så långt det är möjligt måste vi försöka hålla prishöjningen under kontroll. Under de senaste ett och ett halvt åren har vi lyckats bättre än alla andra europeiska länder. Det är ingen dålig prestation, men det förutsätter en stram politik.

I detta läge, där vi i framtidsperspektivet ser påtagliga risker för en överhettning av konjunkturen, företräder de borgerliga partierna en nära nog hämningslös överbudspolitik. Finansministern påpekade i dag att t. ex. centerns förslag innebär en försvagning av budgeten med nära 4 000 miljoner kronor per helår räknat. På punkt efter punkt vidgick herr Fällidin överbudet. Ovanpå detta kommer sedan alla de skattesänkingsförslag som centern och folkpartiet gick ut med häromdagen och som enligt herr Fällidin inte behövde täckas i det s. k. korta perspektivet. Det är åtskilliga tusen miljoner till – 6 000–7 000 miljoner. Samtidigt klagar man över att stora företag och småföretag och kommuner inte får erforderlig tillgång till kapitalmarknaden.

Hur skall detta täckas? Ni kan låna till skattesänkningar och utgiftsökningar och därmed, i ett skede av starka risker för överhettning i konjunkturen, sätta inflationen på hjul, eller också kan ni ta ut pengarna av medborgarna. Bara centerns överbud på budgeten – det är bara det jag räknar – motsvarar en skatthöjning för den vanlige inkomstagaren på förmodligen betydligt mer än 1 000 kronor. Men det talar ni inte om. Det är lättare att ställa ut löften om större utgifter och mindre inkomster för staten än att tala om var pengarna skall tas.

Den magra stencil som ni i dag har delat ur, efter stora åthävor på förhand, bekräftar bara en sak. Ni kan till nöds förenas i krav på mera utgifter och mindre inkomster, något skyla splittringen genom överbud. Men det är en bräcklig fasad. Det är en otrygghet för människorna som vill ha en stark ekonomi och en lugn samhällsutveckling.

Men varför har de borgerliga partierna det så svårt att forma ett gemensamt alternativ, det alternativ som säkerligen en överväldigande majoritet av medborgarna i alla partier begär av er? Jag vill inte

undervärdera de taktiska spekulationernas betydelse för er. Men på djupet finns också ideologiska faktorer.

Herr Bohman hade nyligen ett möte i en sporthall. Där höll han ett tal. Jag har läst det talet. Det präglades av en gammaldags aggressiv konservatism. Det innehöll mycket av hat och skymford mot socialdemokratin. Socialdemokrater är maktfullkomliga, besinningslösa, självgoda, präglade av förmyndaranda och avundsjukans elände m. m. Min blygsamhet förbjuder mig att nämna över vilken socialdemokrat herr Bohman sida upp och sida ner särskilt öste sin vredes och sin illviljas skålar.

Allt detta är vi vana vid.

Men vad är det för jordmån herr Bohman spelar på och söker efter i sin förkunnelse? Vad är det för krafter han söker mana fram och vars fånge han håller på att bli?

I våras hörde vi herr Bohman säga i TV att om socialdemokraterna vann valet i höst skulle många människor drabbas av djup depression och lämna landet. Jag frågade mig då vilka det var som herr Bohman egentligen trodde hade väskorna packade. Jag förstår att det är vissa välsituerade grupper herr Bohman främst avser. Också dessa har det rätt bra i vårt land. Men det är ju så, att svartmålningen föder sin publik, och gudarna skall veta att herr Bohman har talat illa om Sverige under de senaste åren.

Men det finns värre ting: En ledamot av moderata samlingspartiets riksdagsgrupp har sökt göra gällande att om socialdemokratin vinner valet kommer vi att avskaffa de fria valen och demokratin. Han har upprepat det gång efter gång. Det sägs om ett parti vars hela historia är fylld av en behård vakthållning kring demokratin. Han har påstått att det är kommunisterna som styr landet och som har bestämt vår linje i EEC-frågan, den linje som vann stöd av 90 procent av riksdagens ledamöter. Beskyllningar av det här slaget mot socialdemokratin förekom ofta under 1920- och 1930-talen. Men då från extrema grupper längst ut på högerkanten. Nu förs de fram av personer som väl på något sätt måste anses tillhöra det moderata samlingspartiets innersta kretsar. Man kan kritisera de gamla högerledarna, Bagge, Domö osv., för mycket. Men de hade ändå vilja och förmåga att hålla rent i eget hus.

Politiska slagord kan vara dagsländor att tillfälligt liva upp debatten med. Men de kan också spegla ett ideologiskt innehåll. Konservativa politiker har lätt att bli sina slagords fångar. Efter Jönköpingstalet, som också herr finansministern har berört i dag, fick herr Bohman beröm av de konservativa för att han funnit ett nytt slagord om att man inte skulle förstatliga människan utan förmänskliga staten. Det var något helt nytt, sade man. Jag tyckte jag kände igen det. Jag har framför mig ett tidningsurklipp där det står följande:

”Det gäller inte att göra människorna mera statliga men att göra staten mera mänsklig: rösta på Jarl Hjalmarson” – denne var då första namnet på högerns allmänna lista. Klippet är från Dagens Nyheter, lördagen den 18 september 1948. Det är nästan exakt samma slagord som herr Bohman nu har återvänt till. Han har dammat av en av Hjalmarsons gamla klyschor.

Men det var ju inte bara klyschor. Den gamla högern blev ju fången i

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

de slagord man myntade, i den profil man därmed byggde upp och i de idéer som låg bakom.

Det var på grundval av dessa slagord och idéer som högern konsekvent sade nej till sjukförsäkringen, som högern sade nej till grundskolan, som högern sade nej till ATP, som högern ville ta bort det första barnbidraget och öka karensdagarna i sjukförsäkringen och skära ned anslagen till de blinda och gå emot arbetsmarknadspolitiken osv. Ty dessa samhällsinsatser för solidaritet och för trygghet var ju en väg att enligt högerns ideologi göra människorna ståtliga, och så drevs man steg för steg att gå emot de reformer som givit så mycket av större trygghet och bättre utvecklingsmöjligheter för de stora folkgrupperna i detta land.

Så har då moderaterna via svartmålningen återvänt till den gamla högerns profil, till den gamla högerns slagord, till den gamla högerns syn på människorna och på samhället. Så blir man åter sina slagords fånge.

I det borgerliga samförståndets namn och i lusten att nå regeringsmakten har herr Bohman det på en punkt bättre beviljat än sina företrädare. Han röner inte kritik, inte debatt från sina borgerliga bröder för sina idéers skull. Kritiken mot den moderna konservatismen, som ju ingenting annat är än den gamla högern, får socialdemokratin sköta i stort sett ensam. Undantaget är några liberala tidningar. Men just därför vet vi också att i en drömd borgerlig regering skulle högerkrafterna få ett starkt inflytande. Ty den som inte förmår göra motstånd när idéerna bryts på fältet, han står avskalad den dagen då allvaret till äventyrs skulle inträda. Det har centern tydligen glömt.

Det fanns en tid under åtskilliga decennier då det var en naturlig intressegemenskap mellan folkligt förankrade partier. Den växte fram ur böndernas och arbetarnas gemensamma upplevelser av nöd och otrygghet i massfattigdomens samhälle. Den bestod därför att de sociala villkoren och problemen för de grupper som utgjorde kärnan i dessa partier i långa stycken var likartade. Centern slog vakt om sin oberoende ställning och intog en klar front mot högerkrafterna i svensk politik.

Men den nuvarande centern har valt en annan väg. Man skildrar socialdemokratin som sin huvudmotståndare, man söker sin vänner till höger, praktiskt och ideologiskt, man skriver på i och för sig innehållslösa papper för att försöka framstå som kraftfull tillsammans med den gamla högern. Längtan efter ett gemensamt borgerligt regeringsövertagande har blivit så stark att man skurit av de band som under långa tider gav mycket av prägel åt svensk politik. Det är ett konstaterande, i och för sig inget omdöme.

Desto viktigare blir det för socialdemokratin att med beslutsam kraft företräda de breda folklagrens intressen, att företräda löntagarnas krav på trygghet och medinflytande.

Vi har en stark, framåtgående ekonomi. Den skall vi slå vakt om och utveckla.

Vi har redan i dag en högre sysselsättning än i något borgerligt styrt land i denna vår del av världen. Vi måste ytterligare öka den genom en aktiv näringspolitik, regionalpolitik, arbetsmarknadspolitik.

Vi har lägre prisstegringar än i något borgerligt styrt land i vår del av världen. Vi måste så långt möjligt begränsa dem och värna stabiliteten i

vår ekonomi. Vi vill fullfölja demokratiseringen av arbetslivet i nära samverkan med de stora löntagarorganisationerna. Därmed kan vi förnya det svenska samhället.

Vi vill fullfölja reformpolitiken på olika fält. Men inte genom att ställa ut yviga löften utan täckning. Vi får ta framstegen i den takt våra tillgångar medger.

I partikongressens beslut och i de uttalanden som arbetarrörelsen antog den 1 maj finns vårt program fastlagt. Tre månader före valet finns det inte något borgerligt regeringsalternativ redovisat. Där finns bara splittring i sakfrågorna och en alltmer utpräglad förgrundsställning i debatten för en alltmer aggressiv höger, medan centern och folkpartiet tycks blekna bort.

Tror ni verkligen inte själva att väljarna vill ha ett öppet redovisat program från de tre partier som förklarar sig vilja bilda regering om de skulle vinna valet? Vad är er egen bedömning? Nu vet väljarna bara att en röst på centern också är en röst på moderaterna.

Socialdemokraterna har ett öppet redovisat program. Kring detta står partiet enat. Tre månader före valet är detta det enda regeringsprogram som redovisats för väljarna.

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Kammaren har fått en bild av en splittrad, handlingsförlamad opposition och en målmedveten socialdemokrati, som i en välplanerad reformoffensiv steg för steg närmar sig nya djärva mål. Om den här skildringen vore sann så skulle vi inte bara blekna, som statsministern säger, utan då skulle vi drypa ut genom skynkena och gå upp på våra rum och skämmas. Men skildringen är inte sann. Väggarorna borde rodna inför mycket av den här beskrivningen.

Det är en lång uppräkningslista av beslut som vi har fått höra. I många fall har vi varit överens. År efter år har oppositionen, när det gällt t. ex. löntagarna, lagt fram förslag. Vi har från folkpartiet krävt förslag om skydd mot obefogad uppsägning, vi har krävt styrelsrepresentation för de anställda i de egna företagens styrelser just i deras egenskap av anställda. Ni har sagt nej. Nu ändrar ni er inför det här valet, och då heter det att det är vi som sluter upp bakom regeringens förslag. Hur statsmannamässigt och flott det här angreppet än var utformat – det var en bluff.

Statsministern gick inte in på flera av vår tids största sociala frågor – att kraftigt minska arbetslösheten, att få en arbetslöshetsförsäkring som ger trygghet åt alla och inte lämnar 1 600 000 utanför, att se till att det lönar sig att arbeta för de stora grupper inom LO, TCO och andra löntagarorganisationer som inför den här avtalsrörelsen säger: Det går inte att genomföra den meningsfullt om inte politikerna skapar nya förutsättningar. Och då är det dags att för tredje gången underkänna de socialdemokratiska skatteomläggningarna.

Detta är en riktigare och väsentligare bild av den verklighet som de många människorna känner och upplever än den statsministern ville teckna. Det finns en socialistisk villfarelse som nästan ingen i så hög grad som just statsminister Palme har gjort sig till tolk för, och det är den här

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

skildringen att allt vad som händer i samhället, hela samhällsförändringen, är bara en enda välplanerad reformoffensiv där socialdemokratin hela tiden bestämmer sig: Nu har vi nått detta, nu skall vi gå vidare, nu skall vi förvandla i den riktningen! Man skulle tro att solidariteten bara vidgades och demokratin fördjupades. Men så fungerar det ju inte. Människorna följer inte med, de protesterar mot denna socialdemokratiska teori därför att de i så många stycken känner sig ställda utanför det verkliga beslutsfattandet.

På sätt och vis kan man säga att det från riksdagssynvinkel var litet rörande när finansministern i dag framställde sig som hela landets centrum. Till honom, till regeringen kommer alla när de har bekymmer, det är bara där som problemen kan lösas. Men se det nerifrån, se det från den vanliga berörda människans och medborgarens synvinkel! Hon eller han uppfattar statsrådet, uppfattar statssekreteraren, departementsrådet, departementssekreteraren, ja även generaldirektören och byråchefen som en anonym företrädare för en statsmakt som inte ser och lyssnar och vill ta hänsyn till hans egna personliga problem. Ta hela er uppläggning av kommunsummanläggningsfrågan – hur ni först tvingades gå med på att den skulle beslutas i frivillighet. Men när ni fick egen majoritet skar ni bort frivilligheten helt och hållet. Och trots att riksdagen här sade ifrån att ni skulle ta hänsyn till lokala opinioner, så struntade ni i det. Vi kan lämna Dorotea, där ni kan hänvisa till andra kommuner i det blocket. Men ta Bjurholm! Huvudkommunen i det tillänkta blocket sade: "Vi anser att Bjurholm skall få fortsätta som självständig kommun." Trots riksdagsuttalandet satte ni er bara över detta. De människor som berörs känner inte, förstår inte varför det skulle vara så att de har fel och bara de som företräder statsmakten ha rätt.

I själva verket är det ju så att regeringen *har* så mycket av maktmedel till sitt förfogande att det skrämmer många av människorna. Det skrämmer dem att man inte i större utsträckning ger en möjlighet att utnyttja den erfarenhet och det kunnande som finns hos dem som direkt berörs av besluten.

Statsministern säger: Vi har ett öppet redovisat program – ni har ingenting annat. Ja, det var ju en liten överraskning att kongressen och förstamajdemonstrationerna redan skulle ha presenterat hela programmet; i år blir det alltså inget Kramfors. Men all right – låt oss ta det på det sättet. Ni har alltså redovisat ert program och ni är fullständigt eniga. Att ni har skilda meningar inom socialdemokratin om banksocialisering, att ni har skilda meningar i skattefrågan, att ni ännu inte kunnat fastlägga till vad och i vilken utsträckning AP-fonderna skall användas för en socialisering, det blundar ni för. Att ni har måst skjuta åt sidan hela den svåra frågan om stat och kyrka ger ni ingen redovisning av.

Men vad vi vet och vad människorna vet, det är att ni har svikit de löften som ni gav inför den här valperioden: löftena om prisstabilitet, att två tredjedelar av medborgarna skulle få skattesänkning, att man skulle få full sysselsättning i stället för den arbetslöshet som kom, att det skulle bli en snabb ekonomisk utveckling i stället för de två förlorade åren.

Det är denna redovisning som stannar i människornas minnen mera än ett inbillat regeringsprogram: arbetslösheten som stannar på hög nivå,

priserna som bara fortsätter uppåt, underkännandet tre gånger av den egna skatteomläggningen. Och då är det litet smått att försöka göra det till en stor sak att mot detta skulle stå en opposition som vore splittrad och handlingsförlamad. Vi har redovisat gemensamma ståndpunkter över vida ekonomiska fält, en kamp mot den arbetslöshet som ni har varit med om att skapa. I den delen tvekar inte svenska folket om var redovisningen har lämnats.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Statsministern har rätt – det har fattats många viktiga beslut under den här riksdagen. Och jag vill gärna säga att det är nästan en självklarhet att när de här förslagen från regeringen har stämt med förslag som vi tidigare lagt fram, så har vi röstat för dem. Men till statsministerns uppräknings vill jag göra några kommentarer under de sekunder jag har till förfogande.

När det gäller miljöpolitiken står fortfarande frågan kvar: Varför vill ni inte utvidga den till att avse också arbetsplatsens miljö?

När det gäller anställningstryggheten, varför vill ni inte medge att man kan underlätta anställandet av de äldre genom befrielse från ATP-avgifter?

Hur kan man som statsministern tala med stolthet om regionalpolitiken, när det regeringsdokument som senast har lämnats till den här riksdagen sätter flyttningspolitiken i främsta rummet?

Hur kan en socialdemokrat, med socialdemokraternas traditioner, på tal om markpolitiken vara stolt över att man när det gäller avlösning för glesbebyggelserätten ger de stora exploatörerna ersättning icke bara för nedlagda kostnader utan också för förlorade förväntningsvärden, under det att småbrukaren, som icke har haft råd att vidta åtgärder, inte får några pengar alls? Hur kan en socialdemokrat vara stolt över den inställningen när det gäller markpolitiken?

Sedan sade statsministern att jag skulle ha godkänt den här redovisningen från finansdepartementet. Jag har icke godkänt denna redovisning, men jag har på några punkter öppet medgett att vi går längre för att få bukt med arbetslösheten än vad regeringen har gjort. Och det skäms vi inte för – vi anser det helt enkelt nödvändigt.

Statsministern säger: Det kommer att bli en kursändring. Ja, i två mycket viktiga avseenden kommer det att bli en kursändring. När det gäller sysselsättningen kommer vi inte att vara så passiva som regeringen har varit. Vi kommer att satsa alla krafter på att få bort arbetslösheten, ty det är först när man har lyckats med det som de nya, ökade möjligheterna att fortsätta ett socialt reformprogram verkligen infinner sig. Det är då man kan göra det sociala skyddsnätet tätare. Tag detta med arbetslöshetsförsäkringen, som herr Helén nyss påpekade. Tag detta med utvidgat stöd till familjerna för att öka valfriheten för de unga föräldrarna med små barn. Det är områden som jag föreställer mig att också statsministern finner angelägna.

Ett annat viktigt område är att öka människornas möjligheter att påverka besluten i samhället. Herr Helén har redan pekat på er inställning i kommunsammanslagningen, och jag kan här till nämna er inställning och

förhållningen av utvecklingen mot länsdemokrati. När många människor är med i samhällsarbetet och har möjligheter att påverka besluten, det är då vi får ett starkare samhälle!

Statsministern säger att det fanns en tid då socialdemokraterna och centerpartiet kunde samverka. Det är riktigt. Det fanns en sådan tid. Och när inträdde förändringen? Ja, det lär väl inte gå att bestrida att statsminister Olof Palme fick erfara den förändringen redan i valrörelsen 1970. Och jag menar allvar med vad jag sade i mitt anförande tidigare i dag, att det är med visst vemod jag nu konstaterar att den inställning till en aktiv konjunkturpolitik och en aktiv kamp mot arbetslösheten, som var utmärkande för socialdemokratin på 1930- och 1950-talen och som jag har kallat för ett socialdemokratins adelsmärke, nu inte längre finns hos socialdemokraterna. Och då går vägarna isär, det måste statsministern ha klart för sig.

Får jag sedan säga att den där artigheten om att en röst på centern är en röst på moderaterna är ungefär lika kvick som att säga att en röst på socialdemokraterna är en röst på vpk.

Hur är det slutligen med troheten mot besluten och viljan att gå vidare? Hur gjorde ni när det gäller skattepolitiken? Hur gjorde ni när det gällde kyrka-stat-frågan? Hur gjorde ni när det gällde inställningen till brottsbekämpningen? Jag ser inte särskilt mycket konsekvens i ett handlande där!

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade tidigare i dag att det inte var bra att ett och samma parti satt vid makten alltför länge. Herr Palmes tal var, tycker jag, en enda lång bekräftelse på det. Det visade hur helt han identifierade vårt svenska samhälle med sig själv och sin politik. Det var ett statspartis företrädare som talade.

Citera gärna mig, herr Palme, men citera mig i så fall rätt! Debatten blir då mera meningsfull. Återge gärna vår politik, men tala i så fall sanning om den. Också då blir debatten bättre. Och om Ni återger citat av någon ledamot av vår riksdagsgrupp, så var snäll och dokumentera uttalandena!

Precis som vanligt fortsätter Olof Palme och påstår att vi svartmålar Sverige. Bakom dessa påståenden ligger, nu som alltid, det upphetsade men totalt innehållslösa talet om högerspöket och andra värre ting. När herr Palme använder ordet *höger* spottar han liksom ut det ur sig. Och sedan talar han om *andras* hat och illvilja!

När jag lyssnade på herr Palme nyss tyckte jag att hans debatteknik ligger väldigt nära den som tillämpas av Aftonbladet, där insinuationerna mot vårt parti nu nått en nivå som ligger långt "under anständighetens gränser", för att använda ett av herr Palme själv omtyckt uttryck. Herr Palme säger, liksom Aftonbladet gjorde efter vårt partimöte, att vi skulle ha påstått att Sverige är ett dåligt land. Det har vi aldrig gjort. Sverige är ett bra land. Vad vi har sagt är att Sverige med en annan politik kunde ha varit ett bättre land.

Vi försöker teckna verkligheten, den verklighet som de enskilda människorna lever mitt i, och det menar Olof Palme och ni andra är att

svartmåla. När vi talar om den oacceptabelt höga arbetslösheten är det alltså svartmålning. När vi påstår att många enskilda människor i dag upplever en bristande rättstrygghet är det också svartmålning. När vi säger att skattesystemet är helt orimligt och att det måste gå att åstadkomma lägre och rättvisare skatter och ge barnfamiljerna det bättre, då är det också svartmålning. Det går en röd -- eller skall vi säga en svart? -- tråd genom herr Palmes argumentation: Så fort någon *annan* tar upp problem och brister i samhället, problem och brister som i mångt och mycket är ett resultat av den socialdemokratiska politiken, beskylls han av socialdemokraterna för att svartmåla. Detta gör samme statsminister som annars själv så gärna brukat tala om de stora orättvisorna och de stora bristerna i samhället och då använt ett högt flygande ideologiskt resonemang. Men när Olof Palme talar om brister är det inte svartmålning; då är det visioner. Bjälken i det egna ögat och grandet i din broders, brukar man tala om. Tänk på det!

Varför använder Olof Palme den här debattekniken? Förmodligen därför att han inte vill se dessa vardagsproblem, inte vill erkänna att de finns och att de till stor del kan bero på -- för att uttrycka det försiktigt -- den socialdemokratiska politiken. Olof Palme vill alltid antyda att dagens otrygghet, dagens brister är ett slags restposter från det gamla klassamhället, från 1930-talet, från sekelskiftet. Ja, visst finns det sådana. Men den här nya otryggheten är faktiskt ny. Och den är annorlunda. Den beror delvis, vågar jag påstå, på den de snabba förändringarnas vind som herr Palme själv blåst på. Då gamla otrygghetsproblem skulle lösas, har nya otrygghetsproblem skapats.

Herr Palme brukar tala om behovet av ett starkt samhälle. Vi har ingenting emot ett starkt samhälle. Men ett samhälle -- vågar jag påstå -- kan aldrig bli starkt om det förutsätter att alla människor i samhället är svaga, att alla människor alltid behöver samhällets hjälp och stöd och därför alltid måste underordna sig samhället. Ett starkt samhälle kan bara bygga på fria, självständiga medborgare i samverkan. Bara då kan man hjälpa de många, de alltför många, som har det svårt och behöver hjälp.

Herr Palme tyckte att jag hade gått för långt tillbaka i tiden när jag använde uttrycket: Förstatliga inte människan, förmänskliga staten! Ja, i så fall var det mycket värre än herr Palme trodde, för såvitt jag vet fälldes det uttalandet någon gång på 1600-talet. I det fallet är jag alltså konservativ. Men ett bra uttryck förlorar inte i värde av att vara gammalt, herr Palme! Det var inte herr Hjalmarsen som präglade det -- det har sagts många gånger förut, och jag gjorde inte alls anspråk på att komma med några nyheter då jag återgav ett bra uttalande.

Människorna får inte *bara* ses som objekt för samhällets åtgärder. I arbetet för ett bättre samhälle, i strävandena att komma till rätta med verkligheten och vardagsproblemen, måste samhället ha de enskilda människorna på sin sida och också verkligheten på sin sida. Samhället har ett ansvar för enskilda människor -- det har ingen bestritt. Men de enskilda har också ett ansvar gentemot samhället, ett ansvar för sig själva och sina närmaste. Och den enskilda människans trygghet förstärks inte av att man avlastar henne det naturliga ansvaret. Trygghet är till stor del att *veta* att man också förmår bära sitt eget ansvar. Därför skall inte

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

samhället och kollektivet vara förmyndare utan de enskilda människornas tjänare.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det var en intressant redogörelse som statsministern gav av utvecklingen under de senaste tre åren. Det har varit en period av stora förändringar, men jag tror det är nödvändigt att lyfta perspektivet ut ur det parlamentariska spelet för att se sammanhangen.

Internationellt sett har den viktigaste händelsen varit USA-imperialismens nederlag i kampen mot det vietnamesiska folket. Det har i sin tur haft betydande återverkningar på en rad områden. Den amerikanska imperialismens kristillstånd har ytterligare förvärrats. Om det bär både dollarkrisen och Watergateaffären, var och en på sitt sätt, vittnesbörd. Segern för Vietnams folk har å andra sidan verkat mäktigt inspirerande för demokratiska och revolutionära rörelser över hela världen.

Imperialismens värld präglas av skärpta motsättningar, som försvagar den. USA kan inte längre, som under det kalla krigets år, blåsa styrkorna till enad kamp mot kommunismen. Man tvingas i stället söka kompromisslösningar. Möjligheter till avspänning har uppstått t. ex. på den europeiska scenen.

Inom Sverige har de senaste åren också präglats av skärpta ekonomiska och sociala motsättningar. De har kommit till uttryck i en rad olika företeelser, på det ekonomiska området främst i stor arbetslöshet samtidigt med kraftig prisstegring. Efterkrigsprogrammets löfte att priserna skulle sänkas framstår nu i lika förklarad sken som regeringens uttalanden att vi numera lever i ett fullsysselsättningssamhälle, där arbetslöshet inte är tillåten.

På det sociala området har de skärpta motsättningarna främst trätt i dagen i en rad strejker inom olika områden. Först förtegs dessa helt, nu skrivs det desto mer om dem. Av stor betydelse för den allmänna utvecklingen var strejken i Lapplandsgruvorna 1969–1970. Efter den vågade man inte längre säga nej till kraven om åtgärder mot paragraf 32, för förbättring av arbetsmiljön och för en bättre anställningstrygghet. Men nu måste man upphöra att bara tala om dessa frågor. Man måste gå från ord till handling.

Vad som låg bakom strejkrörelserna var i sin tur den ökade utsivningen av löncarbetarna, de skärpta disciplinkraven på arbetsplatserna, det allt starkare politiska engagemanget från arbetarköparnas organisationer. Denna utveckling har skärpts under krisåren. Den kommer till uttryck också i svartlistningen av radikala arbetare, i utbyggnaden av polisen, i spionverksamheten mot vänsterorganisationerna, i den antagna terrorlagen.

Den svenska kapitalismen har länge haft sötebrödsdagar. Men denna tid av relativ harmoni är nu förbi. De allmänna villkoren för den svenska kapitalismen kommer att bli hårdare i samma takt som olika monopolistiska fördelar försvinner. De ekonomiska och sociala motsättningarna kommer ytterligare att skärpas. De närmaste åren kommer att kännetecknas av omfattande klasstrider.

Det växande trycket från arbetsplatsernas folk, som också stats-

Måndagen den
4 juni 1973*Den ekonomiska
politiken m. m.*

ministern har redovisat i sitt anförande, från de arbetslösa, från dem som förflyttas från sin hembygd, kommer att ställa varje regering inför ett avgörande val: att möta de tilltagande problemen genom att ytterligare förstärka samarbetet med monopolkapitalet eller att söka lösa problemen genom att bidra till utvecklingen av den demokratiska maktkamp som i dag förekommer på arbetsplatserna och genom arbetarnas organisationer så att denna kamp alltmera riktar sig mot det kapitalistiska systemets grundvalar.

Det är mot den här bakgrunden som politiken enligt vår uppfattning kommer att utspelas under de närmaste åren. En borgerlig regering kommer alltid att välja det första alternativet, ett ökat samarbete med storfinsans. Den kommer att bekämpa även lönearbetarnas omedelbara intressekrav. Det är självfallet att man måste dra slutsatsen av ett sådant konstaterande.

Socialdemokratins nuvarande problem beror inte på att den under de senaste åren skulle ha fört en alltför radikal politik. De sammanhänger tvärtom med att man i många stycken har fört en borgerligt betonad politik. Man har gjort eftergifter för högerkrafterna i samhället. Detta har varit både skadligt och onödigt, eftersom det här i riksdagen hela tiden har funnits en majoritet för en progressiv politik.

Herr talman! Den avgörande uppgiften i svensk politik i dag är att med en enad arbetarklass som huvudstyrka bygga en bred front mot storfinsans och alla dess hjälpare. Folkmajoritetens grundläggande intressen kräver ingrepp i de makt- och egendomsförhållanden som är monopolkapitalets; annars kan man inte effektivt bekämpa arbetslösheten, inte stoppa prisstegringen. Uppgiften är att driva politiken åt vänster, i socialistisk riktning.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Jag höll ett anförande här för en stund sedan, där jag egentligen tog upp ett problem. Först redovisade jag vår politik och riksdagens arbete, och sedan ställde jag denna fråga till borgerligheten: Var är det borgerliga regeringsalternativet?

Nu har kammarens ledamöter haft tillfälle att lyssna på alla de tre partiledare som tidigare talat -- och nu senast dessutom på herr Hermansson. Det var många saker som de räknade upp, men ingenting om regeringsalternativet. Jag återkommer till det.

Det är klart att jag hade en viss förväntan när det var herr Helén som efter mig först steg upp i talarstolen, därför att herr Helén har offrat mycket här, kan man säga. Folkpartiet kunde ju ha blivit det stora konservativa partiet i Sverige -- men det har man överlåtit åt moderaterna. Folkpartiet kunde ha etablerat sig som det stora mittenpartiet i Sverige -- men det har man överlåtit åt centern. Folkpartiet kunde ha etablerat sig som den balanserande faktorn mellan de båda blocken, ett parti som är litet men som har mycket att säga till om just därför att det ligger emellan de andra partierna -- men det har man också låtit bli.

I stället har herr Helén -- enligt pressen åtminstone -- etablerat sig som det borgerliga samarbetets ingenjör eller rörmokare eller vad det var. Denna ingenjörskonst ämnar han tydligen fortsätta med intill sista

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

folkpartist. Han har liksom uppgivit identiteten.

När herr Helén gick upp i talarstolen tänkte man, att nu skulle man väl ändå få höra vad detta borgerliga samarbete innebär. Icke ett spår därav! Det var bara de gamla vanliga påhoppet på socialdemokratien.

Men det finns allvarliga problem, som han snuddade vid, t. ex. möjligheterna för människor att påverka besluten. Vi är anonyma, anser han. Jag tror att jag nu får 5 000 brev från enskilda människor, och jag försöker besvara dem allihop. Det är visserligen i allmänhet inte några stora politiska tankar som de för fram, utan det är enkla vardagliga problem.

När vi gick ut och, fullkomligt unikt i världen, engagerade 85 000 människor att diskutera ett konkret förslag – arbetsmiljön – var det just för att få en direkt påverkan från människornas sida. Men det är klart att även om vi gör en så väldig offensiv för att sprida kunskap och få i gång en debatt om arbetsmiljöfrågorna, lyckas vi ändå inte fullständigt. Det är alldeles uppenbart att inte ens den enklaste information om detta har trängt fram till herr Fälldin, som plötsligt står här och frågar: Varför vill ni inte utvidga miljöpolitiken till frågan om arbetsmiljön? Men det är ju just det vi har hållit på med i tre år nu! Det har varit en av våra stora frågor!

Det är klart att vi planerar vår reformverksamhet – alla de reformförslag som har lagts fram har ju planerats under många år. Nu sade herr Fälldin och herr Helén att kyrka–stat-frågan inte var något exempel på en bra planering. Eftersom ni båda två tog upp den frågan skall jag säga att på den punkten har jag för min del följt en konsekvent linje som jag valde redan som kyrkominister. Jag sade att ett beslut av så stor räckvidd, som kan känslomässigt påverka så många människor, måste fattas i samverkans och enighetens tecken. Vi sade på vår partikongress att vi tar detta beslut endast under förutsättning av en bred samverkan. Jag var beredd till diskussioner med partiledarna, om en sådan samverkan var möjlig. Men i själva verket var ni från centerns och moderaternas sida så fyllda av taktiskt nit att ni störtade ut och försökte göra detta till en stor politisk stridsfråga. Då sade jag att i så fall är det bättre att klippa bort frågan innan den gjort ännu större skada och rivit upp ännu större känslostormar bland människorna.

Om vissa reformer säger man från början: Detta genomför vi endast i samverkans och enighetens tecken. Alva Myrdal och hennes medarbetare gjorde ett lysande arbete på många sätt. Två av partierna kunde inte tåla sig tills debatten pågått ett tag till. Men skyll aldrig det på oss! Försök inte med det!

Herr Fälldin sade: Nu är inte socialdemokraterna intresserade av sysselsättningen längre. Med detta motiverade han på något egendomligt sätt sitt samarbete med moderaterna. När vi senast hade en borgerlig regering här i landet uppgick arbetslösheten till 32 procent; i dag är den 2 procent. Glöm aldrig den siffran! Om ni säger att vi är ointresserade av sysselsättningsfrågan, visa då upp ett enda borgerligt styrt land i världen som har högre sysselsättning än vi! Det finns inte. Den andel av befolkningen som har jobb här i landet är 5 procent större än i något annat land.

Men vi är inte nöjda; vi driver på vidare. Och jag är övertygad om att de svårigheter på arbetsmarknaden som kan vara påverkade av konjunkturen snabbt försvinner. Snart kommer industrierna att stå i kö – de gör det redan nu -- och klaga över bristen på arbetskraft. Det är ett resultat av de väldiga insatser som vi har gjort för att höja sysselsättningen och av konjunkturen. Men kvar blir svårartade problem för vissa regioner, vissa människor, vissa grupper och sektorer. Dem löser vi inte med allmänna stimulansåtgärder; dem måste vi hjälpa genom energiska samhällsinsatser. Dit hör regionalpolitiken.

Det är en helt falsk beskrivning när herr Fälldin säger att det är bara flyttningspolitik vi satsar på. De stora pengarna satsar vi på regionalpolitiken. Men att säga att människor inte skall flytta, att staten inte skall hjälpa människor när de behöver hjälp, är att visa kallsinne mot enskilda människor. Då offrar man deras möjligheter till välfärd för att kunna rasa med sina befolkningstal som inte säger någonting.

Men då kommer vi att behöva göra stora samhällsinsatser för människornas skull. Vi behöver ett aktivt samhälle för att klara de sysselsättningsproblem som resterar.

Det skall göras av partier, där ledtråden framför allt för moderaterna är en förkunnelse som skildrar samhället som individens fiende, som driver kravet på sänkta skatter och sänkta utgifter som sitt huvudtema. Det går inte ihop.

Sedan skulle herr Fälldin tala om en annan kursändring. Då radar han upp litet större statsutgifter för familjepolitik och arbetslöshetsförsäkring och annat. Och så står hans borgerliga bröder och han själv och talar om att lägre skatter är det viktigaste av allt. Vad finns det för sammanhang och konsekvens i detta? Ingen alls!

Och så säger han: En röst på socialdemokraterna är en röst på kommunisterna. Men den stora skillnaden är att herr Hermansson är vår motståndare. Han ägnade nyss lång tid åt att rikta en kraftig kritik mot socialdemokratin – om jag hinner skall jag ta upp den. Det är alldeles klart att kommunisterna om de kan försöker vinna röster från oss alla andra. Det har dock aldrig varit tal om någon regeringsbildning mellan oss och kommunisterna. Men skillnaden är den att ni går ut och säger att ni, om ni får tillräckligt många röster, skall bilda regering tillsammans med den gamla högern. Därför kommer – vilka egendomliga turer den än har – icke ett ord av kritik över era läppar. Det är den stora skillnaden.

Försök inte skylla på arbetslösheten eller något annat, när ni valt linjen att söka edra vänner åt höger!

Herr Bohman hävdade att det jag sade inte var sant. Men är det inte sant att herr Bohman sagt att han vet att många människor kommer att gripas av djup depression och lämna landet, om socialdemokraterna vinner valet. Är det inte sant? Behöver herr Bohman dokumentation på ledamöter i sin egen riksdagsgrupp? Det är trist att behöva ta upp tiden med detta, men jag får väl göra det.

I Västerviks-Tidningen för 27 februari: Om vi skall ha regeringsbyte är detta sista chansen. Samma sak en vecka senare, den 7 mars, i Katrineholms-Kuriren, då det heter: Höstens val är viktigare än alla tidigare. Han betraktade det som demokratins sista chans. Fortfarande i

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Västerviks-Tidningen: Det är inte regeringen Palme som styr landet utan herr Hermansson. Katrineholms-Kuriren: I realiteten styrs inte Sverige i dag av regeringen Palme utan av herr Hermansson.

I Aftonbladet den 25 april: Det är herr Hermansson som styr Sverige. När Sverige sade nej till medlemskap i EEC, var det på uppdrag av herr Hermansson. Det kan också anses säkert att Sveriges utrikespolitik styrs av kommunisterna.

Jag har bara tagit dessa tre dokument. Sådana uttalanden har funnits i många tidningar. Jag tog inte upp denna sak förrän det började bli tillräckligt många identiska uttalanden om att socialdemokratin skulle avskaffa demokratin om vi vann makten, om att det inte var vi utan kommunisterna – och dunkla krafter utanför vårt land; det kommer också här, men jag orkar inte läsa upp det en gång – som bestämde Sveriges linje i EEC-frågan, en linje som dock 90 procent av riksdagen stödde!

Det här har herr Bohman känt till. Men han begär dokumentation innan han möjligen har kurage att gå upp och säga ifrån.

Det finns högerextremister i landet, men dem bryr jag mig inte så mycket med, även om man kanske borde göra det. Men när de som ändå måste anses tillhöra er innersta cirkel står och säger att vi socialdemokrater som, bl. a. mot den gamla högern, var med och drev igenom den allmänna rösträtten och den politiska demokratin här i landet skulle avskaffa den om vi vann valet – då verkar krafter mot vilka man har anledning att säga ifrån. Det är beklagligt – för att uttrycka mig mildt – att icke herr Bohman liksom sina föregångare på 1930- och 1940-talen har haft viljan och förmågan att hålla rent i eget hus.

Sedan till herr Bohmans övriga utläggningar. Det var ett bra uttalande detta med att förstatliga människan, säger han. Det är ju precis den ideologi som högern drev under Hjalmarson-tiden med en sådan oerhörd intensitet men som under snällhetens år – under Heckscher och Holmberg – väl delvis försvann men som nu kommer tillbaka med hela sin kraft: Man skall inte förstatliga människan! Samhället är en fara! Skär ner utgifterna! Sänk skatterna! Skildra samhället som fullt av otrygghet, därför att samhället har för mycket att säga till om!

De slagorden ledde till nej till så många av de reformer som skapat trygghet för de svenska medborgarna. Det är en ideologi som direkt riktar sig mot solidariteten och mot det gemensamma ansvaret människorna emellan. Om ett parti som företräder den ideologin har centern och folkpartiet inte ett ord att säga. Jo, herr Helón sade ifrån på landsmötet att det får vara slut på svartmålandet. Men i ett skede då högern har framträtt mera konservativ än någonsin är det första gången sedan 1932 som en ledare för centerpartiet icke haft förmågan att säga ifrån åt höger.

Jag återkommer till det jag började med. Var är det gemensamma regeringsalternativet? När jag ställer frågan går ni upp en efter en och fortsätter med att skälla på socialdemokratin. Vi vet att ni tycker illa om socialdemokratin. Vi vet att ni vill skildra samhället i olika grader av mörka färger på grund av socialdemokratin. Allt detta vet vi. Allt detta har kammarens ledamöter hört i oändlighet. Men frågan är: Vad är ert gemensamma program tre månader före valet utom att skälla på

socialdemokraterna?

Det är den frågan jag har ställt och ställer.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Fakta kvarstår. Det är särskilt angeläget med geografisk rörlighet – det står klart och tydligt i kompletteringspropositionen. Strukturarbetslösheten är hög – det har nu herr Palme erkänt. Så säger han: Stora samhällsresurser krävs om vi skall få ordning med det.

Ja, precis, exakt! Men varför kritiserar statsministern och finansministern oss när vi vill ställa stora samhällsresurser till förfogande för att komma åt detta? Det är genom en högre sysselsättningsnivå som vi får de nya möjligheterna.

Så till regeringsalternativet. Om det kan glädja herr Palme, upprepar jag nu i riksdagen vad jag har sagt tidigare: I EEC-frågan sade vi ifrån att medlemskap var otänkbart för vår del. Vi har klart redovisat det tidigare. Jag har sagt ifrån att vi inte har samma uppfattning som moderaterna i skattefrågan. Vår inställning är skildrad i reservationerna till dagens utskottsbetänkande.

Men tillbaka till det centrala i regeringsalternativet. Menar verkligen statsministern att han å sitt partis vägnar kan gå ut och säga att den politik som socialdemokraterna går till val på kan bilda regeringspolitik -- punkt och slut? Förnekar statsministern i så fall att han t. ex. när det gällde skatteomläggningen i fjol våras tog kontakt med vpk för att förändra utgångsbudet höjd mervärdeskatt till dubbel löneskatt? Är det inte ett faktum att ni socialdemokrater dubblade kommunisternas bud den gången? Man har väl ändå rätt att tro att ni själva ansåg det första budet vara bättre politik än det andra.

Statsministern hävdar att socialdemokraternas politik är tillräcklig som underlag för regeringspolitik -- all right, eftersom statsministern vill driva den hypotesen. Men då upprepar jag vad jag har sagt i den här frågan gång efter annan: Efter långvarigt samarbete här i riksdagen mellan folkpartiet och centern fastslår vi att mittenpolitiken bildar grund för den regeringspolitik som vi vill ta ansvaret för. Jag har tillagt att ju större parlamentariskt underlag den politiken får desto bättre är det. Eftersom statsministern själv har accepterat att socialdemokraternas politik räcker – båda är vi överens om att opinionsmätningar är en sak och val en annan – då räcker också mittenpolitiken, för undersökningarna tyder på att styrkemässigt står vi ungefär lika, mitten å ena sidan och socialdemokratin å andra sidan.

Herr HELLÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det finns ett missförstånd som jag gärna vill rätta till, om jag har medverkat till det – det är tanken att herr Palme skulle vara anonym. Den har verkligen aldrig föresvävat mig. Det finns knappast ett beslut som en byråsekreterare fattar på statens vägnar eller underlåter att fatta som inte på löpsedlarna framställs som "Palme har gjort det och det" eller "Palme måste rycka ut". Om det är löpsedlarna som är förklaringen eller det beror på att statsministern littat för mycket på engelska TV-serier, att statsministern så konsekvent här i kväll resonerar i

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

maktspelstermer och inte om idéer och verklighet, det kan jag inte reda ut. Men detta med maktspelstermer går igen hela tiden. Därför är det naturligt att påpeka att det går en stridslinje mellan liberalism och socialism när det gäller den makt som utövas genom centralstyrning och den makt som de många människorna vill dela på i ett decentraliserat samhälle. Då räcker det inte med brev; det räcker inte ens med de goda samråd som ni numera tillämpar efter att först ha förhånat metoden och termen närdemokrati. Här är det fråga om andra ting: Det gäller kommundemokratin, länsdemokratin och insynen i riksdagens arbete genom offentliga utskottsutfrågningar. Det gäller att få slut på hemlighetsmakeriet med viktiga beslut om skatterna, och det gäller att bryta den alltför starka koncentrationen av beslut till kanslihuset i fråga om hela näringspolitiken. Det är där som ni ännu inte har fattat att det råder en djup skillnad mellan er syn på att politiker ensamma skulle vara mest skickade att besluta och den syn som de många människorna har att de vill vara med och delta i besluten.

I den praktiska partipolitiska debatten ville herr Palme sedan än en gång få kammaren och allmänheten att tro att vi inom oppositionen å ena sidan skulle vara hopplöst splittrade, å andra sidan gå i moderaternas ledband. Jag tror vid detta laget att väljarna vet att ingendera bilden är sann. Den politik vi gemensamt har presenterat har syftat till att skapa tryggare jobb, stabilare priser och resurser för reformer. Den har velat rätta till det som regeringen har låtit gå på sned genom egna misstag. Den har hela tiden varit – det är klart utsagt – en politik på social och liberal grund, och det är bara på den grunden vi medverkar och kommer att medverka.

Sedan hade statsministern några ambitiösa synpunkter på att vi inte i den politiska debatten fram till valet borde arbeta med skrämsetnader. Om det inte vore så mycket av hyckleri i detta! För vilka har tillämpat skrämsetnader om inte socialdemokraterna? Hur många gånger har ni inte sagt att en ny regering innebär att barnbidrag och folkpensioner försvinner? Läs på flygbladen från Kalmar på förra valdagen, där just detta påstås. Nej, lät oss hjälpas åt att ta bort överdrifterna, men då skall det också vara fråga om en respekt för de olika uppfattningarna och inte en falsk skildring av vad oppositionen står för.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag ställde en enda fråga, sade statsministern: Var är det borgerliga regeringsalternativet? Och den fick jag inte svar på, sade han. Herr Palme, vi har sex minuters repliktid, medan herr Palme talade i nära tre kvarts timme och riktade besinningslösa angrepp mot oss moderater. Herr Palme fullföljde i sitt tal den kampanj han bedrivit på olika ställen, där han dragit paralleller mellan extremism till vänster och extremism till höger – ”moderaterna står under blågula fanor och talar illa om Sverige, och kfml(r) står under röda plakater och talar illa om Sverige”. Och han gör därmed gällande att det skulle finnas några likheter mellan detta revolutionära parti och ett konservativt samhällsbevarande parti som moderata samlingspartiet. Det är en oerhörd beskyllning. Sedan står herr Palme här och talar om att man skall göra rent i sitt eget hus, när det är

herr Palmes eget hus det i verklig mening är fråga om. Gör rent själv, innan herr Palme riktar sådana här angrepp mot andra.

Det är helt upprörande att herr Palme bedriver en sådan kampanj. Han tecknar en vrångbild av verkligheten och av sina motståndare, som han sedan beskyller för att svartmåla. Herr Palme excellerar ju i svartmålning av sina politiska meningsmotståndare.

Betecknande är ju för övrigt hans tal om utflyttning. Vad var det jag svarade i TV på en fråga om vad som skulle hända om socialdemokraterna vann valet? Jag återgav det som sagts, nämligen att det finns risk för att somliga flyttar. Det är ungefär vad Gunnar Sträng sade redan 1969, att vi inte kan hindra att folk flyttar från detta land om det blir besvärligt. Men vad herr Palme förteg – och det är det väsentliga – var att jag själv tog bestämt avstånd från detta. Jag sade att det är fel att flytta från detta land. Landet är för bra. Stanna hemma och slåss för att göra detta land bättre. Det förtiger herr Palme och söker ge ett intryck av att jag skulle ha gillat att det finns människor som talar om att lämna landet. Han ger därmed en helt falsk bild av vad jag själv tycker om detta.

Finansministern och jag som diskuterat detta tidigare vet att jag i debatterna med honom alltid tagit bestämt avstånd från människor som säger att de måste flytta. Jag tycker det är kapitalt fel. Det är ohederligt av herr Palme att förtiga detta väsentliga moment i vad jag sagt.

När det sedan gäller dokumentationen av vad en ledamot i moderata samlingspartiet skulle ha sagt på olika ställen återger herr Palme tidningsartiklar. Vi vet hur liten tilltro man kan fästa vid tidningsuttalanden av olika slag. Herr Palme har själv många gånger fått dementera sådana. Var finns det klart dokumenterat att vederbörande skulle ha sagt att om socialdemokraterna vinner valet kommer vi, dvs. socialdemokraterna, att avskaffa de fria valen och demokratin? Sådana slutsatser kunde man i varje fall inte dra av det som herr Palme nyss läste upp.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vi diskuterar utvecklingen under riksdagsperioden och framtiden. Även när det gäller förhållandet mellan de politiska partierna har det skett viktiga förändringar under de tre senaste åren. Inom det borgerliga blocket framträder tendenser både till ökad sammanhållning och till ökad splittring. En kamp mellan dessa bägge tendenser pågår, och den kan väntas tillta i styrka efter valet. Inom blocket har tyngdpunkten flyttat åt höger genom att moderaterna och folkpartiet bytt plats i fråga om styrka bland väljarna. Det måste naturligtvis påverka en eventuell borgerlig regeringspolitik, oavsett vad mittenpartierna säger.

Regeringen har för att vinna en majoritet i riksdagen i olika frågor tvingats lita till samverkan i praktiken – än åt höger, än åt vänster. Medan det genomgående mönstret ännu för några år sedan i alla stora frågor var samverkan åt höger, är detta nu inte lika självklart. I riksdagsarbetet har en tidigare antikommunistisk inställning i hög grad övervunnits på olika håll. Tidigare deklARATIONER att kommunisterna inte skulle få vara med i utskottsarbetet eller att man inte kunde föra förhandlingar med dem har körts över av praktiken.

Detta är en sund och riktig utveckling. Vänsterpartiet kommunisterna

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

Den ekonomiska
politiken m. m.

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

har kunnat bidra till en positiv lösning av en rad viktiga frågor genom sin ställning i riksdagen. Den agitation och övriga verksamhet som partiet under en rad år bedrivit i olika frågor har börjat bära frukt. Det gäller erkännandet av Demokratiska republiken Vietnam, av TDR och av Nordkorea. Det gäller åtgärder för att skapa ökad anställningstrygghet och för att förbättra arbetsmiljön. I andra frågor har vpk:s ståndpunkter vunnit en växande anslutning. Det gäller t.ex. kravet att bryta arbetsköparnas envælde på arbetsplatserna och slopa § 32. Det gäller också kravet att slopa moms på maten. Vänsterpartiet kommunisterna svarar i allt flera frågor för ett radikalt alternativ, som kan samla grupper också utanför partiet. Jag behöver bara nämna EEC-frågan, terrorlagen, republiken, militärpolitiken, u-landspolitiken, äktenskapslagarna, åtgärderna mot brottsligheten.

I den socialdemokratiska agitationen sägs ibland: Om vi ensamma hade majoritet, tänk vilken radikal politik vi skulle föra! Verkligheten är i stället att vpk:s ställning framtvingar mera radikala lösningar, i varje fall av en del frågor, än vad annars skulle ha blivit fallet.

Herr Bohmans yttrande tidigare i dag att kommunisternas röster egentligen inte borde räknas är ett återfall i en mycket primitiv reaktionär ståndpunkt. Vill herr Bohman kanske i själ och hjärta också ha detta inskrivet i den nya grundlag som riksdagen skall behandla i morgon? Det är verkligen avslöjande för moderaternas inställning.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Jag kan svara herr Fälldin och herr Hermansson på sätt och vis på samma gång. Kommunisterna är representerade i Sveriges riksdag. Är de representerade, så skall de få medverka i riksdagens arbete. Då får de rösta. Det har varit min självklara utgångspunkt.

När regeringen började sitt arbete, talades det om den kraftlösa minoritetsregeringen, som skulle bli helt beroende av kommunisterna. Sanningen är ju den att vi har genomfört vår politik i allmänhet med stöd av tre, två eller ett borgerligt parti, på grund av er splittring. Det enda exempel på stöd från enbart kommunisterna som herr Fälldin kunde dra fram var skattebeslutet i fjol våras. De borgerliga hälsade då vår första uppläggnings med rätt stor tillfredsställelse, men när kommunisterna gick emot förslaget om höjning av moms, såg ni chansen till en regeringskris. Ni följde kommunisterna. Då lade vi i stället fram förslag om höjning av arbetsgivaravgiften, och det var självklart att kommunisterna skulle stödja det. Därigenom fick de svenska löntagarna en skattesänkning från den 1 januari i år som i normalfallet uppgår till 900 kronor per år -- tack vare att de borgerliga inte lyckades fånga in kommunisterna på en gemensam linje. Och arbetsgivaravgiften har ni ju numera accepterat. Den försöker ni inte ta bort, utan där stöder ni dubblingen av kommunisternas förslag i den riksstat som vi strax kommer att godta. Där stöder ni kommunisterna -- med någon liten eftersläpning.

Jag har haft den egendomliga känslan att det för kommunisterna här i kammaren, när de stått i valet mellan att stödja ett borgerligt förslag eller ett socialdemokratiskt förslag och då valt det socialdemokratiska, inte har varit så svårt. Svårare har det väl varit för kommunisterna att värja sig

för alla borgerliga omfattningsförsök i syfte att få kommunisterna med för att kunna besegra regeringen på en eller annan punkt. Har förresten aldrig herr Fälldin försökt förmå herr Hermansson att stödja sina politiska förslag?

Nej, det här kommunistargumentet har ni effektivt spelat bort genom ert eget uppträdande. Det är riktigt som herr Hermansson säger att det som kommunisterna vunnit därmed är att erkännas som ett parti bland andra i denna riksdag. Som sådant har det erkänts av alla partier.

Herr Bohman kunde nu för första gången bekräfta vad han sade i TV. På frågan om vad som skulle hända om socialdemokraterna vann valet svarar han att han vet att många människor skulle gripas av djup depression om en sådan sak skulle inträffa och flytta ur landet. "Jag tror det vore utomordentligt allvarligt, då skall man knyta näven och komma tillbaka." Det är självklart, fattas bara annat än att herr Bohman skulle säga det! Jag har aldrig föreställt mig att herr Bohman skulle överge fosterlandet — trots allt. Men suggestionen var att detta skulle vara en sådan katastrof att människor skulle fly ur landet. Det var den suggestion som herr Bohman ville skapa.

Och när det sedan gäller den här riksdagsmannen — visst kan man då passa på att skälla på pressen och visst förekommer det felaktiga referat i pressen, men om tre tidningar vid tre olika tidpunkter har identiska referat, finns det allt skäl att tro på dem. Beskyllningen var exakt densamma som väckte stor uppståndelse vid det västtyska valet. Beskyllningen mot Willy Brandt var i annonsen precis densamma: Vinner socialdemokraterna i Tyskland är det demokratins sista chans. Det var ingen som missuppfattade detta, och det väckte en allmän indignation. Men herr Bohman har inte ens kraften att ta avstånd — och därmed låter jag det vara för i dag.

Om regeringsalternativet har jag icke fått något besked — dvs. jag fick en typ av besked. Herr Fälldin sade att mittenprogrammet — alltså inte den stencil som kom i dag, den var ju bara en redovisning — utan den stencil som kom i januari, den skall gälla för mittenpolitiken. Därmed har ju herr Fälldin talat om att det finns inget gemensamt borgerligt regeringsprogram. Det är ett besked som jag har fått i dagens debatt. Det kommer inte heller något sådant program. Det enda som skall gälla är stencilen om mittenpolitiken, och det är den som eventuellt skall vara regeringsunderlag. Men det är allt en bra bräcklig grund, byggd på opinionsundersökningar som, om de nu är riktiga, innebär att ett av mittenpartierna skulle drabbas av en sådan kraftig tillbakagång att dess möjlighet att över huvud taget delta i en regering ifrågasätts i den borgerliga pressen — vilken dessutom beskyller de borgerliga väljarna för att agera som yra höns. Det skulle i så fall vara en stark partner!

Nej, ni vet att underlaget är bräckligt, och därför upplever vi nu en situation som denna. Dagens centerledning är faktiskt den enda sedan 1932 som inte sagt ifrån om högerpolitik, och den har inte tagit upp en idédebatt med en starkt konservativ profil som är aggressiv och tydligt på frammarsch inom borgerligheten. Det har inte hänt på 40 år. Man säger att den egna politiken skall vara grunden, men man inriktar sig på att moderaterna skall vara med och måste då hålla bryggan till dem öppen.

Nr 109

Mandagen den
4 juni 1973

Den ekonomiska
politiken m. m.

Måndagen den

4 juni 1973

Den ekonomiska
politiken m. m.

Det besked som man får är: Vi vill ha en regering, om vi skulle vinna valet, som består av de tre borgerliga partierna inklusive moderaterna, men vi kan icke före valet lägga fram ett gemensamt program, för däri skulle moderaterna kunna vara en styggelse inte bara genom sina konkreta ställningstaganden utan också genom sin djupt konservativa ideologi, som liksom blommade ut för fullt i herr Bohmans Jönköpingstal men som kommit till uttryck så många gånger i denna kammare -- alltså talar vi inte om det. Det är en svag ställning för borgerligheten.

Jag vill sluta med att säga följande. Ni lovar ingenting om ert program, för ni har inget sådant. Jag kan bara lova en sak: Vi kommer inom mitt parti att sätta till alla klutar för att befria er från dessa bekymmer och skapa underlag för en fortsatt socialdemokratisk ledning av politiken i vårt land.

Herr tredje vice talmannen anmälde att herr Bohman anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Detta var en intressant generalrepetition inför valrörelsen, som har utspelat sig inför en hittills andäktigt lyssnande kammare. Jag noterar att herr Fälldin inte fick något svar från statsministern på den fråga han ställde om det inte ändå är så att mittenpolitiken har minst lika stort stöd av opinionen i dag som den nuvarande regeringen. Det torde vara ett ovedersägligt faktum.

Jag finner det också litet anmärkningsvärt att statsministern här har drivit sina något motsägelsefulla teser om splittring i oppositionen alternativt högervändning i anslutning just till det betänkande från finansutskottet som kvällens debatt egentligen rör sig om. Till finansutskottets betänkande är dock knuten en reservation, som egentligen inte är någonting annat än en enda dementi av påståendena både om splittring och om moderaternas nyckelroll. Men jag förmodar att budskapet kändes speciellt angeläget på värriksdagens näst sista egentliga arbetsdag och att det var därför den här debatten ägde rum under rubriken finansutskottets betänkande nr 29.

Jag skulle, herr talman, dock vilja återvända till det ursprungliga temat för den här debatten och då knyta några reflexioner framför allt till finansutskottets betänkande och till den reviderade finansplanen. Sedan riksdagen hade sin föregående debatt har konjunkturuppgången fått en klarare och mer markerad betoning, och kraften i den har t. o. m. överraskat. Det finns dock anledning att konstatera att konjunkturuppgången nu i vissa avseenden skiljer sig från den förra högkonjunkturen. Den ökade ekonomiska aktiviteten är mer än tidigare lokaliserad till exportindustrin. Exportnäringarna över huvud taget arbetar nu i ett ekonomiskt klimat som karakteriseras av allmän internationell oro på råvarumarknaderna och stigande priser.

Exporten under första kvartalet i år låg 32 procent högre än för motsvarande tid föregående år. Detta markerar en ökningstakt vi inte har upplevt sedan Koreaboomen i början av 1950-talet. Av särskilt intresse är att denna konjunkturuppgång inom exportindustrin direkt kan härledas

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

till vissa förändringar i vad jag skulle vilja kalla den internationella styrkebalansen men naturligtvis framför allt till en nyvunnen insikt om att världens råvarutillgångar trots allt är begränsade. Vi närmar oss raskt ett läge där t. ex. energikrisen blir också en handelspolitisk realitet. Det är angeläget att man vid bedömningen av vår ekonomiska politik och av vårt näringslivs internationella konkurrenskraft håller detta i minnet. Världens råvarubalans har räkat in i en situation som präglas av snabba svängningar och allmän oro. Vi har att acceptera en ny situation på världsmarknaden, och detta får sina givna konsekvenser också för vår nationella politik.

Tyvärr har vi sent vaknat till insikt om dessa nya moment, som blir av avgörande betydelse för vår ekonomiska politik. I alltför ringa mån har vi analyserat vår position i världshushållet. Egentligen lider vi en överraskande och något sangvinisk brist på översiktlig planering när det gäller våra råvarutillgångar och deras disposition för framtiden. Det gäller också energiförsörjningen, som ju har varit föremål för en stor debatt här i riksdagen tidigare under våren. I detta avseende är den i övrigt förtjänstfulla framskrivningen och aktualiseringen av långtidsutredningen inte något mer än just en framskrivning. Jag skall i det här sammanhanget gärna instämma med finansutskottets herr ordförande, när han beklagar att finansutskottet bl. a. på grund av tidsbrist inte haft möjlighet att ägna de långa perspektiven för den ekonomiska politiken tillbörlig uppmärksamhet.

Den slutsats man kan dra av vad som händer på exportmarknaderna är att utvecklingen kräver avsevärt längre perspektiv i det politiska handlandet än tidigare. Det krävs också en ökad vaksamhet inför den internationella utvecklingen. Improvisationer till följd av världsmarknadens hastiga svängningar löser inga problem. Här gäller det mer än någonsin att samla krafterna till hushållning med våra resurser och inte låta tillfälligheter påverka vår inställning till näringslivets långsiktiga utveckling. Den gång efter annan uppblussande valutaoran komplicerar dessutom läget.

Det råder av allt att döma nu enighet över partigränserna om att de överhettningssymtom som redan gör sig gällande inom vissa avgränsade områden inte nu skall föranleda några restriktiva ekonomisk-politiska åtgärder, även om naturligtvis farhågorna för en uppblussande inflation finns med i bakgrunden. Det är dock framför allt ordertillströmningen till exportindustrin som markerar konjunkturuppgången hittills. Hemmamarknadsindustrin har en mycket långsammare utvecklingstakt. Kapacitetsutnyttjandet inom industrin, som under det sista kvartalet 1971 nådde en för efterkrigstiden absolut bottenivå, har ännu i dag, om man ser till industrin som helhet, inte mycket mer än lämnat den bottenivå som noterades i förra lågkonjunkturen i början av år 1968.

Till detta får man också lägga vissa andra strukturella drag: den svaga bostadsefterfrågan och den uppbromsade kommunala expansionen. Vår manöverförmåga har dessutom ökat genom att den svenska betalningsbalansen nu är i en väsentligt gynnsammare position än vid inledningen till förra högkonjunkturen. Då fick hänsyn till betalningsbalansen i väsentlig utsträckning styra de ekonomisk-politiska åtgärderna. Eftersom

Måndagen den
4 juni 1973

Den ekonomiska
politiken m. m.

det följaktligen finns betydande outnyttjade resurser och eftersom vi har en friare ställning gentemot omvärlden, finns det ännu inga skäl för en restriktivare ekonomisk politik.

Men naturligtvis har vi att leva med inflationshotet. Prisstegringstakten under den lågkonjunktur som vi nyss lämnat bakom oss var så pass hög som ca 6 procent jämfört med 2 procent förra lågkonjunkturen. Vi har också en påtagligt mycket kraftigare prisuppgång internationellt sett än tidigare, och när utvecklingen leder till ökat kapacitetsutnyttjande på område efter område kan inflationspressen bli allvarlig mot senare delen av detta år och under 1974. Ur den synpunkten finns det anledning till skärpt vaksamhet. Det är anmärkningsvärt, tycker jag, att den reviderade finansplanen ger ganska litet av diskussion och analys beträffande beredskapen i den ekonomiska politiken. Även i detta avseende är finansplanens perspektiv kortsiktigt.

Finansdepartementet och konjunkturinstitutet har stannat vid olika bedömningar när det gäller industrins investeringsvolym. I den reviderade finansplanen har investeringarna förutsatts öka med 8 procent under 1973, medan konjunkturinstitutet är så optimistiskt att ökningen anges till 11 procent. Allmänt sett är det naturligtvis angeläget att näringslivets investeringar får expandera och att man kan tillåta detta med så små hinder som möjligt. Den just passerade lågkonjunkturen var ur många synpunkter svårartad och dyster, och till de mörka inslagen hörde onekligen främst att investeringarna eftersattes i vissa sektorer i så hög grad. Det återstår nu att se vilken stimulans till investeringar högkonjunkturen ger. Mycket tyder på att det labila läget i den internationella ekonomin gör att tveksamheten dröjer kvar när det gäller många investeringsbeslut inom näringslivet. Denna tveksamhet återfaller dessutom på erfarenheterna av den misslyckade konjunkturpolitiken under senare år.

Den erfarenhet vi har gjort under de senaste åren är emellertid att investeringsverksamheten i näringslivet – med det kostnadsläge vi har här i landet – ytterligare aktualiserar och förstärker de strukturella förändringarna i samhället. I den gemensamma reservationen i från centern, folkpartiet och moderata samlingspartiet vid finansutskottets betänkande redovisas överskådligt hur strukturförändringar i näringsliv och samhälle påverkat arbetssituationen för en mycket stor del av våra medborgare. Mot den bakgrunden och med hänsyn till sysselsättningen i allmänhet måste utvecklingen inom den offentliga sektorn uppmärksammas i ökad utsträckning. Det är en debatt som blossar upp gång efter annan, men det finns nu anledning att aktualisera frågan om den offentliga sektorns utveckling ur delvis nya perspektiv. Utifrån synpunkterna i den gemensamma motionen från centern-folkpartiet har frågan närmare behandlats i trepartireservationen vid finansutskottets betänkande. Det bör noteras – delvis i anslutning till debatten tidigare här i kväll – att moderaterna även i denna fråga övergett sin ursprungliga linje i partimotionen och anslutit sig till mittenpartiernas ståndpunkt. Jag vill betona detta särskilt med anledning av vad herr Ekström tidigare sagt i denna fråga.

Detta med den offentliga sektorns tillväxt är inte i första hand en fråga om byråkratins tillväxt och dispositionen av resurser för produktion

Måndagen den
4 juni 1973*Den ekonomiska
politiken m. m.*

respektive administration. Det är en fråga om hur man på lämpligaste och bästa möjliga sätt disponerar de lediga resurser som finns att tillgå i samhället. Därvid är det ofrånkomligt att den offentliga sektorn spelar en nyckelroll. Det är inte utan anledning som den svåra arbetslösheten under den gångna lågkonjunkturen – en arbetslöshet som dröjer kvar alltjämt – till en del återfaller på den uppbromsade kommunala expansionen.

Det finns emellertid mer än ett konjunkturpolitiskt moment i detta. I den konjunkturuppgång som vi nu befinner oss i, som i så hög grad är lokaliserad till exportindustrierna, är det ganska klart att överhettningssymtomen kommer att lokaliseras till de områden av vårt land där exportindustrin dominerar sysselsättningen. Övriga delar av landet kommer inte på samma sätt att känna överhettningen. Utvecklingen pekar alltså hän mot att överhettningssymtomen, som en följd av fullt kapacitetsutnyttjande, mer och mer blir regionalt avgränsade och inte utan vidare rycker med sig andra regioner i utvecklingen.

Detta fenomen måste bemästras, och det kan i första hand ske på två vägar. Först och främst får inte våra hemmamarknadsindustrier, och då framför allt den mindre och medelstora företagsamheten, komma på undantag, t. ex. när det gäller kapital för utveckling. Det behövs med andra ord en målmedveten näringspolitisk satsning också på hemmamarknadsindustrin för att balansera expansionen i exportindustrin. Men det räcker självfallet inte. Man måste också ta den offentliga sektorns resurser i anspråk i ökad omfattning för att skapa sysselsättning och utnyttja samhällets resurser. Men även här måste man, som jag ser det, ta ökade regionalpolitiska hänsyn. Den offentliga sektorns expansion har nämligen också skapat problem, bl. a. därför att den varit dåligt disponerad men även och kanske främst därför att tillväxten i samhällsekonomin, som är grundvalen även för den offentliga sektorns utveckling, har försummats under år som gått.

Den offentliga sektorns tillväxt fortsätter, vilket är ofrånkomligt i ett högindustriellt samhälle som det svenska. Centern accepterar detta, men den accepterar inte att denna expansion blir ett självändamål. Den måste styras och inordnas under den allmänna och övergripande målsättningen och, det vill jag särskilt betona, den allmänna regionalpolitiska målsättningen. Kommunerna spelar i detta speciella avseende en nyckelroll. Det är mot bakgrund av detta som vi reserverar i finansutskottet hävdar att kommunerna måste få en ny och mera betydelsefull roll i konjunktur- och sysselsättningspolitiken och att det är kommunerna i regioner av vårt land där överhettningssymtom inte kommer att uppträda som nu måste tillåtas expandera i ökad omfattning.

Herr talman! Jag skulle sammanfattningsvis vilja karakterisera den reviderade finansplanen så, att den präglas av passivitet i en rad avseenden. Det gäller styrningen av den offentliga sektorns expansion, det gäller sysselsättningsfrågorna och näringspolitiken och det gäller tillämpningen av de regionalpolitiska målen samt sist men inte minst synen på de tillväxtbefrämjande faktorerna i vår ekonomi.

Även om regeringen äntligen förefaller ha kommit i takt med verkligheten när det gäller konjunkturbedömningen är eftersläpningen alltjämt iögonfallande när det gäller att låta utvecklingen påverka handlandet.

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Det är verkligen förvånande att höra statsministern tala. När han analyserar vårt handlande är det som om han aldrig kan tro att vi sakligt granskar olika frågor; det är bara taktiska avvägningar som görs. Det finns ett gammalt uttryck som lyder: På sig själv känner man andra. Jag undrar om statsministern – som inte är inne i kammaren just nu – alltid lägger taktiska värderingar på om han skall handla så eller så, i stället för att gå in på en saklig detaljgranskning av ett förslag. Man kan ju t. ex. undra varför regeringen förra året först funderade både länge och väl och därefter lade fram ett förslag om momshöjning – för att sedan helt plötsligt dra tillbaka förslaget och göra om det till ett förslag om arbetsgivaravgift. Behöver man göra så, om man inte lägger några taktiska värderingar på en fråga utan är strikt saklig – och om man inte heller är beroende av kommunisterna?

Sedan vill jag upprepa vad som sagts vid flera tidigare tillfällen, nämligen att vi blev uppriktigt glada över den kommuniké som meddelade att man skulle göra något åt marginalskatten. Det betraktade vi som en stor framgång. Men när vi äntligen fick ett material från departementet och hade möjlighet att studera förslaget, så fann vi att det inte var värt någon glädje. Därför kunde vi inte heller acceptera det. Och i dagens läge behöver vi väl knappast tvista på den punkten, ty såvitt jag förstår är alla överens om att det som hände 1972 var så dåligt att vi alla på något sätt vill göra om det så snart som möjligt.

När vi på middagen i dag debatterade detta återkom inte finansministern i bemötande av mig förrän replikskiftet redan var över, och därför tvingas jag nu, som finansministern tydligen också förutsatte, komma tillbaka till de frågor som diskuterades då.

Finansministern sade i dag om 1970 års s. k. skattereform som blivit så mycket kritiserad – att både centerpartiet och folkpartiet snällt kröp under det där lapptäcket. Den enda, sade herr Sträng faktiskt, som anmälde reservation vid den stora skatteomläggningen var herr Bohman. Men de andra oppositionspartierna slök den helt och fullt, sade finansministern. Jag är ledsen att jag måste säga att finansministern gör sig skyldig till en grov osanning när han säger att vi slök 1970 års skattereform utan reservation. Det blir faktiskt inte mera sant för att det upprepats många gånger, både tidigare här i kammaren och i många tidningar. Vi hade elva reservationer – ett särskilt yttrande dessutom – och de gällde viktiga frågor. En av dem var indexregleringen, en annan gällde just marginalskatterna, som är dagens stora problem. Men vi accepterade självfallet den individuella beskattningen när regeringen äntligen hade givit med sig och började ta bort sambeskattnings orättvisor. Att vi inte förnekade den viktiga principen bara för att regeringen till slut givit vika, kan väl ändå inte tolkas som ett bifall till alla de delar av paketet som vi med fog redan då så starkt kritiserade.

Regeringen har inget förtroendekapital att leva på från 1970 och 1972. För det första handlades båda gångerna den viktiga skattefrågan på ett sätt som vittnar om fullständig nonchalans mot grundlagen, mot de fint utvecklade spelreglerna i svensk demokrati, mot organisationerna och mot hela svenska folket. För det andra blev det båda gångerna mycket

Måndagen den
4 juni 1973*Den ekonomiska
politiken m. m.*

dåliga lösningar. Det är faktiskt inte överord att kalla det för 1970-talets stora skattefiaskon. Nu har vi kommit en bit in på 1970-talets tredje år. Skall vi då få ett tredje skattefiasko?

Det är klart att man inte skulle ställa den frågan om inte regeringen haft detta sitt förflutna. Vi har lärt oss hur det går till. Och jag börjar nu förstå varför man inte gärna vill släppa ut något material i förväg. Om t. ex. 1970 och 1972 års skatteförslag hade hunnit bli ordenligt diskuterade och belysta i den allmänna debatten och i en seriös utredning, så skulle, vågar jag påstå, besluten inte ha blivit vad de blev.

Vi behöver inte flera sådana skenlösningar. När de där glada ballongerna spricker står människorna faktiskt ännu mera tomhänta än förut, och det är detta som LO:s Gunnar Nilsson och många andra med förankring i verkligheten så avslöjande nu har påtalat. Det blev till sist för stort avstånd mellan den verklighet som Gunnar Nilsson beskrivit och de annonser där socialdemokraterna fortfarande försökte sälja 1972 års skattebeslut som något positivt. Och så kom den Larsson-Edinska tankegången, och om jag rätt förstått finansministerns interpellations svar och övriga inlägg i interpellationsdebatten för ett par veckor sedan är det just detta som är i centrum för regeringens tankar och beräkningar. Det är ju ingalunda någon okomplicerad metod som de har lanserat. Finansministern inbjöd då till debatt kring de här frågorna.

Statsministern har enligt tidningsreferat, som jag redan nämnt här i dag, uttalat att man i finansdepartementet arbetat fram beräkningar som visar vad utfallet skulle bli i skattesänkningar med olika procentuella höjningar av arbetsgivaravgiften. Varför vågar inte finansministern lämna ut dessa beräkningar? Skulle inte debatten bli mer meningsfull om man gjorde det? Vad är det t. ex. som löntagarorganisationerna skall reagera på? Statsministern har förklarat att man nu väntar på reaktioner, men vad skall reaktionerna röra? Man har inte lämnat något skatteförslag. Finansministern förnekar t. o. m. att det finns några skisser, medan statsministern alltså säger att det finns beräkningar — vad det nu är för skillnad.

Inte behöver väl regeringen vänta på reaktioner som visar t. ex. om löntagarorganisationerna vill ha skattesänkningar — för det vill de. Inte behöver regeringen heller vänta på reaktioner som visar om de vill ha marginalskattsänkningar. Det vill de också ha — verkliga sänkningar, som inte äts upp av höjningar på andra områden. Men om det samtidigt blir nya pålagor kan faktiskt inte svaret vara lika enkelt. Blir det t. ex. en ny pålaga som ökar arbetslösheten eller blir det en pålaga som höjer priserna? Blir det en inskränkning i löntagarnas förhandlingsrätt eller blir det en inskränkning i riksdagens beskattningsrätt enligt grundlagen? Skall skatt och inkomst t. ex. göras upp i slutna rum mellan ett par toppar från varje sida? Vad får då de enskilda människorna för reellt inflytande, fackligt och politiskt, på en sådan här viktig fråga?

Skulle inte t. ex. den stora skatteutredningen ha kunnat höra till de berörda, som man kunde vänta reaktioner från, och varför kan i så fall inte skatteutredningen få beräkningarna att utgå från?

Om löntagarorganisationerna vill ha ett byte mellan arbetsgivaravgift och en del av löneutrymmet skall vi inte motsätta oss det, har

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

statsministern sagt. Ungefär på samma sätt uttalade sig skatteutskottets ordförande i dag. Skall alltså arbetsmarknadens parter i fortsättningen få avgöra skattefrågan? Hur kan egentligen landets statsminister på ett så flagrant sätt nonchalera grundlagen? Beskattningsrätten ligger faktiskt hos riksdagen. Förut har ni i regeringen struntat i löntagarna, struntat i sådana skatteberedningar där man har nått enighet med löntagarna. Nu skall de helt och hållet få hand om beskattningsrätten. Det är faktiskt inte mycket sans och måtta om man kastar på det sättet fram och tillbaka.

Hur skall man kunna klara t. ex. retroaktiva skatteavtal som passar ihop med retroaktiva löneavtal? Hur skall man klara problemen i de nordiska gränstrakterna, där man kanske får lägre lön i det ena landet och får betala full skatt i det andra eller får full lön i ett land och ändå får lägre skatt i ett annat? I vilket skede av en avtalsrörelse, eller före eller efter avtalsrörelsen, har man tänkt sig att detta magiska ögonblick skall vara inne, då man får köpa sig skattesänkningar till priset av lägre lön? Hur skall man se till att utvecklingen sedan inte tar igen det som görs upp? Skall löntagarna med sitt löneutrymme betala skattesänkningarna för andra grupper, eller skall man ha olika skattesystem?

Det finns mängder av sådana konkreta problem som behöver diskuteras, och nog hade det varit av värde att finansministern, t. ex. här i dag, själv hade bidragit till denna debatt och även ställt till riksdagens förfogande ett underlag för en sådan konstruktiv debatt.

Vi har vid tidigare tillfällen här i riksdagen beslutat om nya pålagor utan att regeringen har tillhandahållit tillfredsställande material. Jag har då försökt att så långt det har varit möjligt få fram sådant material. Jag tycker inte att vi i riksdagen bara skall trycka på knappar för att få igenom de förslag som regeringen framlägger; vi skall också veta vad det är vi beslutar.

Herr talman! Jag löper risken att nu bli kallad för oförskämd när jag efterlyser underlag för en konstruktiv debatt, liksom jag har blivit kallad det tidigare när jag har velat ha belysning av effekterna av de beslut som vi fattar. Men jag tar den risken. Jag tycker, herr talman, att det är min skyldighet att göra det. Folket som har valt riksdagen har rätt att för sig få belysta verkningarna av riksdagens beslut.

Herr KNUT JOHANSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Mitt inlägg kommer att knyta an till finansutskottets betänkande nr 29.

Den allmänna konjunkturen är ju nu på väg uppåt, och med stor kraft, kan man väl säga. Det är en bedömning som såväl utskottets majoritet som den borgerliga minoriteten gör. Men samtidigt säger de borgerliga att de instämmer i finansplanens bedömning om produktionsutvecklingen men icke i dess bedömning beträffande sysselsättningsutvecklingen. Den gemensamma borgerliga reservationen inleds också med följande: "Förhoppningarna om förbättringar i sysselsättningsläget, genom den nu begynnande konjunkturförbättringen, har ännu inte infriats. Arbetslösheten och sysselsättningsproblemen dominerar bilden av svensk ekonomi. Detta gäller såväl i nuläget som på längre sikt."

Detta är enligt min uppfattning en feltolkning av nuläget, och det är ju också en ganska mörk och dyster bild av framtiden.

Det finns emellertid andra bedömare, som anför andra synpunkter och värderingar på sysselsättningsläget, vilket framgår av följande citat:

”Det finns nu hopp om att det totala antalet arbetslösa är på god väg ner mot siffror som vi vill betrakta som mer normala i det fullsysselsättningsområdet, som med fog prioriteras så högt. Antalet lediga platser ökar förhållandevis snabbt och även för vissa hårt drabbade grupper som byggnadsarbetare och ungdomar märks förbättringar. Detta kan sägas även om SCB:s senaste räkning inte visade någon påtaglig skillnad mellan mars och april i år. AMS-siffrorna gav däremot en klar indikation på att en förbättring är på väg.”

Detta citat är inte hämtat ur utskottsmajoritetens skrivning, inte ur propositionen 125 och inte heller ur tidskriften Byggnadsarbetaren som förefaller ha blivit herr Burenstam Linders liv- och husorgan. Nej, citatet är inledningen till en ledare i SAF:s tidning Arbetsgivaren nr 19, som behandlar sysselsättningsproblemet. Det kommer alltså från den intressegrupp som de borgerliga partierna helhjärtat företräder och försvarar.

Reservanterna understryker nödvändigheten av att sysselsättningspolitiken alltjämt är inriktad på att ge sysselsättningsstimulans. Man hade mot bakgrund av den uppfattningen väntat sig att i de borgerligas reservation finna kraftfulla förslag som kunde leda fram till ökad sysselsättning. Men sådana förslag lyser med sin frånvaro. Det finns sålunda ingen samstämmighet mellan de borgerligas beskrivning av behoven och de medel som de anvisar. Jag bortser då från reservanternas betoning av möjligheterna att öka byggandet.

Reservanterna betonar i detta sammanhang särskilt det angelägna i att finansieringsproblem och oklara stadsplanefrågor inte får tillåtas hindra en ökad igångsättning av byggnationen. Och man måste fråga: Vad menas med detta? Eller har man inte menat någonting alls? Taget efter ordalydelsen vill förmodligen reservanterna sätta i gång byggnation där stadsplan inte är fastställd och där kapital saknas. Vilken sysselsättnings-effekt nås med sådana medel? Jag tror att svaret är givet.

I ett avseende är reservanterna mera konkreta i sina försök till åtgärder. Reservanterna varnar för att den kommande konjunkturuppgången på nytt skall tillåtas förstärka existerande geografiska skillnader i sysselsättningsläget i detta land. De avvisar därför bestämt ett starkt inslag i arbetsmarknadspolitiken av rörlighetsstimulans. Det är ett hårt men klart löntagarfientligt besked.

Nuvarande ersättningar har i hög grad bidragit till att exempelvis byggarbetskraften snabbt kunnat flytta dit byggandet har lokaliserats.

Reservanternas förslag innebär – om en flyttning även i fortsättningen skall äga rum, vilket helt enkelt är nödvändigt – att byggarbetskraften liksom tidigare själv får svara för denna kostnad. Det parti som dirigerat reservanternas skrivning på denna punkt är uppenbarligen centern, och herr Åsling var ju här tidigare i sitt inlägg inne på just den frågan. Centern har den besynnerliga inställningen att arbetsgivaren skall få bestämma om flyttningsbidrag och starthjälp skall utgå eller inte. Det är detta som är den innersta betydelsen i frasen om att flyttningskostnaden skall betalas

av arbetsgivaren och inte av arbetsmarknadsverket. Det skulle nämligen i praktiken medföra att den som flyttat från en annan ort aldrig får något flyttningsstöd så länge det över huvud taget finns arbetskraft att tillgå på den nya orten. Arbetsgivaren kommer alltid att avvisa den som kräver att få hjälp till sin flyttning med hänvisning till att andra som inte har detta krav gärna tar jobbet.

Att de andra båda partierna i så hög grad anslutit sig till centern på den här punkten bevisar bara hur lätt löntagarnas intressen väger inom den samlade borgerligheten. Med de borgerligas bedömning av sysselsättningsutvecklingen tycker man att det också borde vara naturligt för dem att ställa sig positiva till tanken på ökad anställningstrygghet, och vi får väl inom de närmaste veckorna se om man är mera konsekvent på den punkten än i fråga om rörligheten på arbetsmarknaden.

De arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiska frågorna är dels kortsiktiga, begränsade till 1973/74, dels mera långsiktiga gällande hela 1970-talets arbetsmarknads- och sysselsättningsproblem. Beträffande de kortsiktiga anser utskottsmajoriteten att den förda politiken bör fortsätta. De senaste årens utveckling och de lärdomar de gett oss talar emellertid för behovet av en översyn av vår arbetsmarknadspolitik. Vad utskottet i det avseendet ger Kungl. Maj:t till känna är högaktuellt och bör snarast bli föremål för behandling och beslut. Utskottet har vidare ställt sig positivt till yrkanden i motionen 242, där bl. a. en särskild investeringsberedning har föreslagits.

Det blir regeringen som nu får pröva denna motions yrkande, och i det sammanhanget vill jag på nytt understryka behovet av realistiska överläggningar mellan regeringen och industrins företrädare. Jag tror inte att överläggningar av sådan art leder fram till resultat, som gör andra åtgärder i utskottets skrivning överflödiga, men erfarenhetsmässigt borde i sådana överläggningar finnas värden som är av betydelse för båda parter, både för samhället och för näringslivet.

Låt mig till sist understryka vikten av att upprätthålla en stor beredskap för snabba åtgärder under den närmaste tiden. Den konjunkturuppgång som pågår internationellt kan bli synnerligen svärbemästrad och kan medföra stora svårigheter på den svenska arbetsmarknaden.

Vi kan få en situation där vissa branscher har en våldsamt efterfrågan på arbetskraft, medan andra branscher på grund av själva konjunkturuppgången drabbas av en nedgång i sysselsättningen.

Detta kan låta paradoxalt, men är högaktuellt för byggnadsindustrins del. Vi har just nu en internationell prisuppgång på bl. a. stål och trävaror som är av ren Korea-karaktär. På ett halvår har priserna på virke ökat med mellan 50 och 100 procent.

Detta medför att kalkylerna slås sönder för byggherrarna inom den praktiskt taget enda byggsektor som för närvarande visar ökad sysselsättning, nämligen småhussektorn.

Sådana hot mot sysselsättningen kan man inte undanröja genom någon sorts allmänna och generella åtgärder, utan det fordras åtgärder riktade just mot det speciella problemet.

Det finns tyvärr mycket litet i de borgerligas reservation som ger någon antydning om att de skulle vara beredda att ta upp kampen mot marknadskrafter av det slag jag här gett några få exempel på.

Herr ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag finner det litet märkligt att herr Knut Johansson i Stockholm kan ifrågasätta centerns vilja att sätta arbetstagarens intressen i centrum när det gäller frågan om de rörlighetsstimulerande medlen. Det är tvärtom så att det är i omsorgen om den enskilde arbetstagaren som centern drivit sin linje att flyttningen skall bekostas av arbetsgivaren. Det är den enda garantin man har för att få en objektiv prövning av alternativet utlokaliseringen av sysselsättningsmöjligheterna, dvs. möjligheterna att flytta arbetstillfällena som alternativ till att flytta arbetskraften.

Självfallet skall i den processen den enskilde garanteras trygghet så att han inte hamnar i en omöjlig situation mellan kravet på sysselsättning och arbetsgivarens benägenhet att betala för flyttningen.

Jag tycker att det är litet cyniskt av herr Knut Johansson och av utskottsmajoriteten att i majoritetens skrivning lämna frågan om sysselsättningens anpassning till konjunkturläget så enkelt: genom att instämma i finansplanens rekommendation om att använda rörlighetsstimulerande medel i ökad omfattning. Vi vet ju av bitter erfarenhet från skogslänen att vid högkonjunkturer kommer överhettningssymtomen i Syd- och Mellansverige att medföra en ökad efterfrågan på arbetskraft. I det läget står skogslänen sämre rustade än tidigare, bl. a. till följd av de regionalpolitiska beslut som riksdagens majoritet tog i december. Ur den synpunkten är det ett primärt krav att de rörlighetsstimulerande åtgärderna sätts i relation till de möjligheter som finns att också flytta arbetstillfällena.

Herr KNUT JOHANSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Det låter bra, herr Åsling, att det inte är samhället utan arbetsgivarna som skall betala de kostnaderna. Men den som år efter år, förhandling efter förhandling fört fram dessa frågor om något litet bidrag från arbetsgivarna men hitintills inte fått något gehör för detta vet vad sådant resonemang är värt. Jag rekommenderar herr Åsling, om han inte tror mig, att ta reda på detta hos kollegerna på Blasieholmen. Då får han kanske ett annat begrepp om dessa frågeställningar.

Vad skulle det innebära om man tar bort de stimulansåtgärder som finns? Arbetsgivarna kommer inte att betala, därest de själva inte har anställt arbetskraften. Arbetskraften förmedlas av arbetsförmedlingarna, och den som vägrar anta anställningen har sålunda att välja mellan att själv åka på egen bekostnad eller bli avstängd från understöd från arbetslöshetskassan. Menar herr Åsling att man i sådana fall skulle ändra på nuvarande regler i arbetslöshetsförsäkringen, så att en vägran att anta erbjudet arbete inte medför risk för förlorad arbetslöshetsersättning? Det innebär i praktiken att man kan befara ökad arbetslöshet just på grund av brist på arbetskraft. Detta är en situation som vi tidigare har upplevt flera gånger inom byggnadsindustrin.

Jag skall inte diskutera vem som är mest cynisk, herr Åsling eller jag, men jag kan inte med bästa vilja i världen komma ifrån att innebörden i det resonemang ni för och innebörden i ert yrkande måste förefalla de berörda löntagarna cyniskt.

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Herr ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja rekommendera herr Knut Johansson att fråga t. ex. medlemmarna i byggnadsarbetarförbundets avdelning 38 i Östersund hur de ser på de rörlighetsstimulerande medlen. Jag vet att de tycker att det är ett ganska cyniskt resonemang som har legat till grund för den ensidiga satsningen på utflyttning. Den subventionerade utflyttningen är ett hot mot regionalpolitikens genomförande. Det gäller i stället att först och främst skapa sysselsättning där människor vill ha sysselsättning. Naturligtvis skall det ske under garantier, så att den enskilde inte kommer i ett sämre läge, det vill jag gärna betona. Den enda möjligheten att få en objektiv värdering av lokaliseringpolitiken är att låta de verkliga kostnaderna för folkomflyttningen slå igenom hos företagen.

Tacka för det, herr Knut Johansson, att man inte har lyckats förhandla sig till några bidrag från arbetsgivarna i detta avseende, när samhället hittills har offererat denna verksamhet fritt för arbetsgivarna och därtill accepterat de ökade samhällskostnaderna på de orter dit man flyttat arbetskraften och kapitalförstörelsen i utflyttningssorterna.

Herr KNUT JOHANSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande herr Åslings senaste påstående vill jag säga att det förhåller sig precis tvärtom. Anledningen till att den fackliga rörelsen har drivit denna fråga på regeringsplanet och att samhället nu betalar resekostnader och flyttningbidrag är att det inte har varit möjligt att få dessa kostnader betalda av arbetsgivarna. Det är sedan försöken härtill har misslyckats som man har gått den andra vägen.

Detta med avdelning 38 i Östersund var ett lika olyckligt exempel. Jag vet inte vem som informerat herr Åsling, men såväl Jämtlandsavdelningen som samtliga Norrlandsavdelningar har i yrkande efter yrkande i de senaste avtalsrörelserna sagt: Slopas nuvarande bestämmelser i avtalet om arbetsgivares skyldighet att betala resekostnader, då man anställer arbetskraft på arbetsorten, och ställ krav på samhället att det betalar hela den kostnaden. Även där, herr Åsling, var det i verkligheten tvärt emot den upplysning som herr Åsling lämnade.

Herr tredje vice talmannen anmälde att herr Åsling anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr NILSSON i Trobro (m):

Herr talman! Det var en underlig debatt som inleddes av Sveriges statsminister, herr Palme, för en stund sedan. Han fullkomligt göt galla över de borgerliga partierna. Jag tycker att det var ganska övermaga att tala på det viset, nästan oförlåtligt av Sveriges statsminister. Antagligen hade han väl två syften med detta: för det första att utså misstroende mellan de tre borgerliga partierna och för det andra att rikta uppmärksamheten på dem inför väljarkåren i förhoppning om att väljarkåren skulle svikta inför det kommande valet. Nu är jag själv ganska övertygad om att detta inte har lyckats. De tre borgerliga partiledarna har ett stort förtroendekapital, som det väl inte är lätt för någon annan att tävla om.

Måndagen den
4 juni 1973*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Med anledning av herr Palmes anförande från denna talarstol, då han berömdes sig och socialdemokratin för allt som genomförts, vill jag gärna framhålla att man tyvärr inte har kunnat klara arbetslösheten. Det finns inget mera deprimerande än folk som går arbetslösa. Ju förr de kan komma in i den ordinarie produktionen, desto bättre skulle det väl vara för alla parter.

Arbetslösheten kostar oss i dag ca 3,2 miljarder kronor om året. Jag kan inte säga hur många som är egentligt arbetslösa, men jag vet att ungefär 130 000 människor går på omskolning. Denna omskolning kostar omkring 1,1 miljarder kronor. Om vi skulle kunna lyckas få in de arbetslösa i det produktiva arbetet, skulle det medföra lättnader för dem och besparingar för den svenska staten, samtidigt som de fick inkomster så att de drog skattepengar till landet. Jag tror att vi i fortsättningen måste inrikta oss på sådana åtgärder som gör att alla arbetslösa åter kommer in i produktionen.

Herr talman! Det var egentligen inte detta jag skulle tala om utan om skatteutskottets betänkande nr 44. För den enskilda människan har de senaste åren inneburit att en allt större del av inkomsten gått åt till de orimligt höga skatterna. Genom den höga marginalskatten har det blivit nästan omöjligt att av egen kraft öka den disponibla inkomsten. Att utverka lönehöjningar, arbeta mera eller byta till en mera välbetald tjänst lönar sig inte.

Vi behöver alltså snabbt göra något som löntagarna, de ensamstående barnfamiljerna och pensionärerna känner som en lättnad i det nuvarande skattetrycket, något som gör att man åter kan uppleva att det lönar sig att arbeta. Vi måste skydda skatterna från automatiska höjningar genom inflation. Sålunda upprepar moderata samlingspartiet sina i tidigare motion till årets riksdag framförda krav på lättnader i inkomstbeskattningen för fysiska personer. Vi begär att en fyraårsplan för marginalskattesänkning skall utarbetas.

Grunden till vårt höga skattetryck ligger i de höga offentliga utgifterna. Stat och kommun har stora krav på medborgarna. Man frågar inte efter om de enskilda familjerna kan avstå en så stor del av sina inkomster till skatter. Det har blivit en fullständig karusell med höga skatter och bidrag. Bidrag får ofta skapas för att människorna skall kunna betala de höga skatterna, som nu träffar den stora allmänheten. Det hårda skattetrycket är nu inte något som är speciellt för de stora inkomsttagarna. Det är något som i hög grad drabbar de vanliga inkomsttagarna. Bidragen blir meningslösa när det blir allt tydligare att de som får dem också måste betala dem. När inkomsttagare i 35-tusen-kronorsklassen har en marginalskatt som innebär att de av en löneökning på 100 kronor måste betala 60 kronor i skatt, då tycker vi att det har gått för långt. Ännu värre blir det om detta sättes i samband med det bidragssystem som vi har. Bortfallna bidrag i kombination med hög marginalskatt gör ofta att det av löneökningen inte blir någonting kvar, om vi räknar med de prishöjningar som inträffar under tiden.

Moderaterna har i år som så många gånger tidigare krävt tillsättandet av en besparingsutredning för att komma till rätta med de stegrade offentliga utgifterna. Varför vill inte regeringen villfara denna begäran?

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Ni måste väl ändå begripa att detta är nödvändigt? Varför då säga nej till denna begäran? Regeringen har ju gått på kommunerna och begärt återhållsamhet. Därmed har regeringen erkänt att det är nödvändigt med överläggningar om besparingar. Vad fick kommunerna i motprestation? Naturligtvis ingenting, tvärtom fick de en pålaga, när arbetsgivaravgiften höjdes med ytterligare två procent.

Kan man då inte begära att regeringen själv skall ålägga sig återhållsamhet med de statliga utgifterna? Det går naturligtvis att komma till rätta med denna utveckling, bara man vill. Men det ligger inte i linje med den socialdemokratiska politiken. Man tror sig begripa bättre än de enskilda hushållen hur pengarna skall användas. Det är den utvecklingen som måste brytas, om folket skall få det bättre, om vår konkurrenskraft skall bli starkare, om vi skall kunna öka tillväxttakten i vårt samhälle och låta den gemensamma kakan som vi har att dela bli större. En tillväxt på någon procent skulle innebära att staten om några år fick ytterligare skatteinkomster. Då kunde de pengarna användas antingen till skattesänkningar eller nya reformer. Men finansministern har vid många tillfällen låtit förstå att det inte går att sänka skatten utan skattechöjningar på andra håll -- alltså endast en omfördelning.

Det är det besked vi hittills har fått om hur den socialdemokratiska regeringen tänker fortsätta. Moderaterna menar att det är nödvändigt att vi för en resursvänlig politik för att öka produktionen. Då kan vi både sänka skatterna och genomföra nya reformer. Det är ju ganska orimligt att skattechöjningar kan ske utan att riksdagen fattat beslut om dem. Det är den inverkan prisstegringarna har på skatternas höjd. Sedan riksdagen fattat beslut om skatterna, kommer inflationens verkningar och höjer skatteuttaget ytterligare. Vi måste därför få ett system som förhindrar automatiska skattechöjningar. Detta har hittills förvägrats oss, men i rättvisans namn bör ett skydd genomföras. Eller är det helt enkelt så att regeringen gärna vill ha detta högre uttag av skatt att spela med?

I anslutning till ett nytt skattesystem bör den faktiska sambeskattningen tas bort. Äkta makar, som gemensamt sköter en affärsrörelse eller ett jordbruk, skall ha möjligheter att dela upp sin inkomst. Principen om särbeskattning har vi alla godtagit. Då får man inte lämna dessa grupper utanför systemet. Med vår höga progressiva skatt betyder det mycket pengar för dessa kategorier inkomsttagare, som nu helt orättvist blir föremål för mycket högre beskattning, enbart därför att de genom sitt arbete gemensamt sköter någon form av rörelse. Denna orättvisa måste upphävas, och vi anser därför att rätt till lön för medhjälpare måste införas.

I vår motion har vi yrkat att barnfamiljernas skattesituation skall förbättras genom extra familjeavdrag för enarbetstagarfamiljer och begränsad avdragsrätt för barntillsynskostnader samt att folkpensionen görs skattefri, dvs. att rätt till grundavdrag som motsvarar den utgående folkpensionen införes. Folkpensionen blir därigenom fri från skatt. Detta skulle medföra att folkpensionärerna kunde åta sig sådan sysselsättning som de vill ha och som de orkar med. Som jag tidigare nämnt har vi i motion förordnat tillsättandet av en parlamentarisk besparings- och rationaliseringsutredning, och med hänsyn till betydelsen av ett stabilt

penningvärde och behovet av hög konjunkturpolitisk beredskap bör också olika sparfrämjande åtgärder övervägas som komplement till en inkomstskattesänkning.

Herr talman! För att trygga sysselsättningen är det nödvändigt med en ny näringspolitik, som skall utgå ifrån att den bästa garantin för full sysselsättning, ekonomisk utveckling och tillväxt ligger i effektiva och bärkraftiga företag.

Varför har vi då haft så stor arbetslöshet? Jo, helt enkelt därför att företagen har utarmats på pengar genom de ideliga pålagorna. Storindustrin kanske inte känner av detta så hårt som de mindre och medelstora företagen och jordbruket. Det verkar som om man vill driva den ekonomiska politiken så att en hel del företag slås ut ekonomiskt. Det är ju vad som skett genom de olika pålagorna i form av avgifter. De som arbetar praktiskt med dessa ting känner det ekonomiska trycket mer än de som sitter i lugn och ro och funderar ut nya pålagor.

Efter att ha låtit den direkta skatten stiga till belopp, som inte har motsvarighet på annat håll ute i världen, har regeringen nu uttömt den möjlighet som finns att höja den indirekta skatten. Nu har regeringen i stället funderat ut ett nytt sätt ta hand om våra inkomster. Arbetsgivaravgiften, som infördes den 1 januari, var 4 procent, men genom det beslut som fattats i år har den stigit med ytterligare 1 procent. Och vederbörande har låtit förstå att om det skall bli någon skattesänkning på de direkta skatterna, så får man kanske höja arbetsgivaravgiften ytterligare. Hur långt tänker man gå? Begriper man inte att folk kommer att säga nej till en sådan utarmning av vår konkurrensförmåga? Många företag slås ihjäl ekonomiskt. Det är ingen resursskapande politik. Den leder till utarmning av vårt näringsliv.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i skatteutskottets betänkande nr 44.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c):

Herr talman! Den socialdemokratiska ekonomiska politiken fungerar som en felaktigt programmerad datamaskin. Själva grundförutsättningen är felaktig, och de kommer ut de mest besynnerliga resultat i form av inflation men samtidigt hög arbetslöshet och goda konjunkturer, underbalansering av budgeten osv.

Det förefaller som om regeringen hade mycket dåliga förutsättningar för att planera vårt lands ekonomi. Centerpartiet har sett som en huvudsak att alla människor i vårt land skall kunna få arbete, men nu måste vi med beklagande konstatera att det är mycket stor arbetslöshet i vårt land, en arbetslöshet som har diskuterats och debatterats, även i dag och vid alla möjliga tillfällen, men som ändå fortfarande befinner sig på en hög nivå. Centern har inriktat sig på att få fram 100 000 nya jobb. Konstigt nog har detta kritiserats från socialdemokratiskt håll. Medlen för att nå fram till detta mål kan givetvis diskuteras, men jag är mest förvånad över att man kritiserar själva målsättningen. Ingen kan väl ha något emot om man skulle lyckas driva en sådan politik att man får till stånd 100 000 nya jobb. Jag är förvånad över finansministerns tal i dag, då han rent av ville betvivla att det skulle vara någon särskild nytta med

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

att skaffa fram 100 000 nya jobb. Han drog i tvivelsmål att det skulle gå att flytta över dem som var sysselsatta i beredskapsarbeten osv., och anförde – visserligen inte särskilt starka – betänkligheter mot denna vår målsättning.

Utskottets skrivning är också mycket blygsam. Utskottet hänvisar till vad som anförs i den reviderade nationalbudgeten och framhåller bl. a.: ”Den prognos över sysselsättningen mätt i timmar som ingår i den reviderade nationalbudgeten tyder på att det blir en tämligen måttlig sysselsättningsökning mellan 1972 och 1973. Om totalproduktionen, som beräknat, ökar med 5 procent, skulle sysselsättningsökningen bli 0,6 procent. Detta motsvarar enligt den reviderade nationalbudgeten – – – 25 000–45 000 personer.”

Det är en mycket blygsam målsättning, som lägst innebär bara 25 000 nya jobb.

Den vanligaste invändningen mot center- och folkpartiförslagen om att skaffa fram arbeten är att förslagen kostar för mycket pengar. Däri ligger den stora skillnaden mellan socialdemokratin och centern. Jag vill emellertid rekommendera socialdemokraterna att läsa en broschyr – kanske gjorde finansministern det redan då den var ny – som år 1932 skrevs av en av partiets främsta ekonomer, nämligen av den dåvarande finansministern Ernst Wigforss. Broschyren heter ”Har vi råd att arbeta”. Dessa fem ord karakteriserar egentligen hela dagens situation.

Jag skulle rekommendera finansministern att gå upp till sin kammare på finansdepartementet – medan han ännu får sitta kvar där – och nogsam t fundera över dessa ord. Det skulle också vara lämpligt för alla andra socialdemokrater att i sina kamrar tänka över orden ”har vi råd att arbeta?”. för det är egentligen temat för dagens debatt och den fråga som nu är aktuell på den ekonomiska politikens område.

Har man glömt bort den aktiva konjunkturpolitik som inleddes på 1930-talet, som gav så goda resultat och som vi fick så mycket beröm för senare inte bara i vårt eget land utan också i andra länder, t. ex. från den engelska tidskriften *The Economist* men även från andra, som ansåg att Sverige hade fört en riktig politik? Vi anser inom centerpartiet att man har råd att skaffa alla arbete. Vi kan också uttrycka det så att man inte har råd att låta någon gå utan arbete. Varje person som måste gå arbetslös representerar en förlust för vårt land, och det kan vara en katastrof för den familj som drabbas av arbetslösheten.

Det är verkligen beklagligt att ert parti, som i själva namnet har ordet ”arbetareparti” och som talar så mycket om nödvändigheten av full sysselsättning, nu synes ha svikit de målsättningar som vi var eniga om under 1930-talet och inte gör mer för att ge alla arbete.

Det frågas ju så ofta vad som skall göras i detta sammanhang, och när vi nu har den sista möjligheten att under denna riksdags vårsession diskutera ekonomisk politik vill jag summera några av de åtgärder som vi från centern och folkpartiet anser skall vidtagas för att få till stånd 100 000 nya jobb. Jag har nöjt mig med att erinra om de tio viktigaste punkterna. Det finns flera.

För det första vill vi givetvis ha en investeringsökning. Vi har under åtskilliga år framhållit nödvändigheten av att t. ex. industrinvesteringar-

na måste ökas.

För det andra måste vi inrikta oss på produktionsinvesteringar, och detta måste beaktas framför allt vid kreditpolitikens inriktning.

För det tredje bör vi nu när det förekommer arbetslöshet bland byggarbetarna få fram mera medel till etablerings- och utvidgningsbidrag.

För det fjärde har vi fäst stor vikt vid alla exportfrämjande åtgärder.

För det femte har vi förordat, och det har vi nu i viss mån vunnit gehör för, att en del av u-hjälpen bör kunna utgå som varubistånd.

När det nu förekommer arbetslöshet har vi för det sjunde föreslagit att man skall passa på att bygga och reparera mera på vägarna.

Nästa punkt är av liknande typ: vi anser för det åttonde att man bör ordna arbeten för att förbättra miljön.

För det nionde måste vi föra en mera företagsvänlig politik.

För det tionde måste vi föra lågräntepolitik, och det gäller inte endast i fråga om diskontot utan också i fråga om den långa räntan, som enligt vår uppfattning är för hög och som ju till största delen bestäms genom AP-fondernas räntepolitik.

Det finns åtskilliga andra åtgärder än dessa som föreslagits under denna riksdag från centern och folkpartiet, men enligt min uppfattning är detta tio av de mest betydelsefulla.

När vi nu står inför denna vårriksdags slut kan man konstatera att socialdemokraterna har betydligt mer inriktat sig på att förklara hur felaktiga de av oss föreslagna åtgärderna är än på att på själva föreslå effektiva åtgärder. Jag erinrar emellertid ännu en gång om Wigforss' ord, som jag tycker är nästan bevingade: Har vi råd att arbeta?

Jag hörde som vanligt med stort intresse på finansministerns anförande. Han befann sig tydligen i tankarna i min hemstad Jönköping, låt vara på moderatstämman. Han talade utförligt om den, han talade om vad Sveriges företagares riksförbund hade sagt, han talade om vissa tidningars uttalanden, och alltsammans var intressant – men det var ett försvar hela vägen. I timme och 28 minuter gick för all del fort – det var ju intressant att lyssna – men man frågade sig: Vad förde finansministern egentligen fram för någonting konstruktivt? Det var kritik emot de andra, befogad i en del fall – jag skall vara så generös att jag kan säga att den kanske var befogad också mot centern i något sammanhang – men var fanns det konstruktiva? Vad vill socialdemokratin egentligen?

Så kom statsministern med sin litet märkliga debattmetod, som oftast går ut på att han själv målar upp en bild av de andra partierna – en bild som han önskar och tycker är lämplig att ge sig på – och sedan slåss han likt en Don Quijote mot dessa väderkvarnar. Han är emellertid en mycket dålig målare, och därför blir hans bild av de andra partierna orealistisk. Det blir helt enkelt klotter av det hela. Det vore bra om han lät partierna förklara vad de vill och sedan debatterade om det, i stället för att ständigt själv måla upp bilder som han slåss emot. Han säger: "Jaha, då är det så! Nu vet vi vad centern vill." Men i själva verket är det ju han som har beskrivit sin uppfattning av centern. Det kunde han låta bli.

Både finansministern och statsministern tog till överbud omigen. Jag har tidigare haft anledning att syssla med dem. Vad är överbud egentligen för någonting, herr finansminister? Är ni verkligen så självgod

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

Den ekonomiska
politiken m. m.

inom regeringen och det socialdemokratiska partiet att ni menar, att om ni har lagt ett bud och sagt att det är bra så är det ett axiom, och om någon sedan tycker att det bör ges litet mera så skall det betecknas som överbud? Ni måste ju ha en fast utgångspunkt, om ni skall kunna tala om överbud och underbud. Anser ni verkligen att regeringens bud är så perfekta att allt därunder eller däröver måste kallas underbud eller överbud? Jag vet att det kan finnas olika åsikter om hur mycket man skall ge till ett visst ändamål, men jag skulle inte vilja ta det där ordet överbud i min mun, för att använda det skulle tyda på en högst besynnerlig uppfattning om de andra.

Hela statsministerns anförande var en beskrivning av vad som hänt. Men skulle det där egentligen vara socialdemokratisk politik? Den ena gången hade regeringen lyckats genomföra en sak därför att centerpartiet hade varit på samma linje. Den andra gången hade alla de tre borgerliga partierna gått emot, men då hade kommunisterna hjälpt till, så regeringens förslag gick igenom fördens skull. I inget enda fall kunde statsministern säga att det var socialdemokratin som hade genomfört något – helt naturligt, eftersom den inte har någon majoritet i riksdagen. Det påminde faktiskt ibland mycket mera om vågmästarpolitiken under de första åren av 1930-talet.

Så är det detta program som man talar om: vi skall skriva ett gemensamt program. Inte finansministern men statsministern har sagt på det viset. Hur var det 1936, när det förekom ett samarbete mellan vårt parti och socialdemokraterna? Det var ett val 1936, men det skrevs inget gemensamt program. Sedan blev det en koalition samma år. Hur var det 1939? Inför valet 1938 gjordes det inte upp något program, men det bildades en samlingsregering 1939 under de exceptionella förhållanden som rådde då. Och hur var det 1951? Både finansministern och jag minns ju hur det förhöll sig med programmet då. Det var inget samarbete 1950 så att det skrevs något program, utan det kom senare – det där programmet som alltid gav mig associationer till Viktor Rydbergs Tomten. Det stod inte att midvinternattens köld är hård, men det stod att efterkrigstiden har varit hård. Jag tror att finansministern minns de där första orden i det programmet. Men det skrevs alltså senare, och det var inte så att man hade gjort upp om det före valet. För de koalitioner och andra konstellationer av regeringar som har varit under de senaste 50 åren kan man inte finna att det vid något enda tillfälle skrivits ett program gemensamt före ett val. Men nu har statsministern plötsligt fått för sig att det nödvändigt skall skrivas ett gemensamt program i förväg.

Vi har ju påvisat att kommunisterna har stor betydelse för det socialdemokratiska regerandet. Det märktes i utskottsvalen redan när vi skulle börja riksdagen, när det föreslogs höjning av mervärdesskatten och när löneskatten höjdes. Herr Hermansson sade ju direkt: "Vpk framtvingar radikala lösningar." Han gav alltså till känna att kommunisterna har framtvingat radikala lösningar. Det kommenterades inte från socialdemokratiskt håll, men det var herr Hermanssons ord, och jag förmodar att han har något fog för detta.

Statsministern säger att vi i årets budget stödde de fyra procenten som vi hade gått emot tidigare. Jag får säga beträffande det resonemanget att

konstellationen är precis densamma – mandaten har inte förskjutits något. Skulle man då säga att nu skall vi försöka igen att få en annan ordning? Det vore bara att spilla kammarens tid. Det är ju samma antal socialdemokrater och samma antal kommunister, och de har väl inte ändrat uppfattning, båda grupperna, så att det skulle hända något annat. Utgifterna är disponerade, vad skall man då göra åt det? Det hade väl inte varit någon mening i att ta upp detta igen?

I den reviderade finansplanen putsar man upp den ekonomiska fasaden med en och annan färglick som skall inge mera optimism, men skröpligheten framträder i alla fall på en hel del punkter. Bara man läser litet så undrar man hur det där hänger ihop egentligen. På s. 4 står det om OECD-länderna: "Sammanfattningsvis innebär detta att en mycket snabb ekonomisk tillväxt kan väntas inom OECD-länderna. Det är främst de fasta investeringarna, lagren och den privata konsumtionen som bedöms bli de mest expansiva efterfrågeområdena." På s. 12 sägs om vårt lands egen ekonomi: "De totala fasta investeringarna väntades således totalt sett öka endast obetydligt." Det överensstämmer dåligt med vad man har sagt i internationellt avseende. På s. 27 står det: "Kraven på ökad export förutsatte en fortsatt stark utbyggnad av industrins produktion och kapacitet." Men det är ju det vi inte har lyckats med.

Om man fortsätter att bläddra i den reviderade finansplanen så finner man en hel del som man tycker är litet förvånande. Det sägs att det är en förutsättning att den offentliga sektorn starkt utvecklas. Men det är ingen exportindustri. Nu framgår det inte klart vad som menas med den offentliga sektorn. Men när det t. ex. sades att kommunsammanslagningen skulle spara så mycket pengar, så vill jag bara framhålla att den ökade antalet tjänstemän från 336 100 till 533 100 åren 1965–1970.

Herr talman! Jag vill som sammanfattning säga att jag tycker att det är bra litet besked vi har fått från regeringen. Det vittnar om rätt stor kraftlöshet, och jag får ett intryck av att vi inte har fått något socialdemokratiskt program inför 1973 års val.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Vi har haft en intensiv debatt i dag om ekonomin i vårt land på kort och på lång sikt. Vi har hört skilda åsikter och förklaringar varför arbetslösheten dröjer kvar, varför inflationen stigit och stiger, varför skatterna är så höga och lämnar så litet kvar åt den enskilde osv. Den debatten har ägt rum mot bakgrund av exportsiffror, världsmarknadsutveckling, EG, valutaoro, växelkurssvårigheter, lång och kort kreditmarknad etc.

Debatten här i kammaren rör sig ju ofta om de övergripande frågorna, om principerna och de allmänna riktlinjerna eller blir, som tidigare här i kväll, en valdebatt på hög nivå. Den handlar inte lika ofta om de villkor politiken skapar och dess konsekvenser för den enskilde.

Granskar man stolta paroller från 1970 års socialdemokratiska valmanifest finner man att mycket fortfarande är ouppfyllda löften. Mycket har också försvunnit ur regeringens propaganda. Dit hör talet om ökad jämlikhet och stabila priser.

Det uppblåsta talet om skattesänkning har övergått i en intensiv

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

diskussion om hur man skall komma ur den skattekarusell som slår så obarmhärtigt mot alla som försöker öka sin inkomst för att hålla jämna steg med prisökningarna.

Prisökningen på framför allt livsmedel har rusat på i en takt som inte kan vara försvarbar. Det är oacceptabelt därför att alla med låg köpkraft – barnfamiljerna, pensionärerna och andra låginkomsttagare – som använder merparten av sin inkomst till inköpet av dagligvaror drabbas på ett orättvist sätt. I den prisökningen är mervärdeskatten genom sin konstruktion en snöboll som växer enbart genom inflationens härjningar. Därför måste en politik som syftar till att solidariskt hjälpa de svaga ta itu med att lyfta undan momsens på baslivsmedlen eller se till att dess prishöjande effekter tas bort. Dessa krav i motionen 1996, som herr Hörberg och jag väckt, har fått mittenpartiernas stöd i skatteutskottet, då man i ett särskilt yttrande understryker att skatteutredningen förutsättningslöst bör pröva ett sådant förslag. Oppositionsledarna Gunnar Helén och Thorbjörn Fälldin har i debatten här i dag och i ett uttalande i förra veckan, då även andra viktiga reformkrav presenterades, föreslagit "successiv avveckling av momsbelastningen på viktiga livsmedel".

Jämlighet kan inte uppnås då prisökningarna tar mer än vad man kan kompensera de köpsvaga i samhället för. Det är förbluffande att de som kallar sig radikala tar så lätt på inflationen.

Alla minns vi låginkomstutredningen – den som definitivt stack håll på myten om den färdigbyggda välfärdsstaten.

Låginkomstutredningen avbröts och dess stridbare sekreterare försvann genom en lucka i golvet. En ny kanslihusgrupp kom till: arbetsgruppen för låginkomstfrågor.

Inrikesministern angav som skäl för att avskeda låginkomstutredningen att man snabbt och kraftfullt skulle ta itu med de många problem som utredningen avslöjat. Men varken styrkan eller tempot har imponerat.

Gruppens uppgifter har sedan den 1 oktober 1971 varit att "utvärdera låginkomstutredningen ur åtgärdssynpunkt". Den 27 september 1972 lämnade den en rapport över sitt ditintills bedrivna arbete. Sedan dess har det varit märkligt tyst kring arbetet med låginkomstfrågorna, och kravet på ökad jämlighet har försvunnit ur socialdemokraternas valfraser.

Men låt oss se vad septemberrapporten från kanslihusgruppen tog upp. Så här heter det bl. a. i en pressammanfattning:

Under rubriken "Lön, sysselsättning och inkomst" sägs det:

"En solidarisk lönepolitik i förening med en aktiv närings- och arbetsmarknadspolitik framstår som de grundläggande metoderna att angripa låginkomstproblemet. Lönepolitiken är arbetsmarknadsparternas ansvarsområde."

Vidare säger man:

"Låginkomstfrågan är i stor utsträckning en sysselsättningsfråga. Förutom via lönepolitiken och skattepolitiken bör låginkomstproblemet attackeras med åtgärder inriktade på att reducera öppen och dold arbetslöshet."

Och slutligen:

"Vad gäller sysselsättningsfrågan ur inkomstsynpunkt kräver de äldres,

Måndagen den
4 juni 1973*Den ekonomiska
politiken m. m.*

kvinnornas och ungdomens situation särskild uppmärksamhet. De äldres trygghet i arbetslivet måste förstärkas genom insatser direkt i företagen.”

Det viktigaste med låginkomstutredningen var att den slog fast att det första jämlikhetsproblemet i samhället är att skapa sysselsättning. Det stora gapet mellan människor och grupper går mellan dem som har och dem som inte har ett arbete.

Låginkomstutredningens sekreterare, Per Holmberg, säger i en artikel i min facktidning Statsanställd i förra veckan att om han tillhörde den stora skaran arbetslösa eller riskerade att förlora sitt jobb skulle han inte känna sig ha särskilt stor vägledning av den pågående diskussionen om svensk arbetslöshet. Och i en nyligen publicerad intervju i regeringsorganet Aftonbladet säger samme expert på låglöneproblemet, alltså herr Holmberg, att han blivit trött och desillusionerad av den svenska kanslihuspolitiken. ”Det finns så mycket av falsk lojalitet kolleger emellan att man glömmer att slåss för viktiga mål. Regerings- och riksdagspolitiker fjärrar sig snabbt från de verkliga problemen.” De låga inkomsterna ger ju också så många andra negativa effekter: sämre kostvanor, dålig hälsa. De lågavlönade har den kortaste utbildningen och ofta de smutsigaste och tyngsta jobben.

Inför de perspektiv som har tecknats av finansutskottet och i debatten här i dag och som innebär att de varuproducerande sektorerna minskar sin sysselsättning under 1970-talet finns det verkligen anledning till oro för alla dem som redan i dag har svårigheter på arbetsmarknaden och därmed tillhör den stora grupp på flera 100 000 som trots helårs- och heltidsarbete har låg inkomst eller tillhör den grupp på ca 450 000 löntagare, som vid undersökningstillfället i maj-juni 1968 hade en timförtjänst understigande 7 kronor. Finansministern betvivlade då att det fanns sådana arbetare, trots låginkomstutredningens dokument.

Sysselsättningen, nu och i framtiden, är den ekonomiska politikens viktigaste problem. Aktuella sysselsättningsciffror visar på en oförändrat hög nivå på problemen – över 400 000 har enligt officiell statistik inte jobb på den öppna marknaden. Framtidstrenden ger inte särskilt mycket nytt hopp.

Vad vi nu behöver är en politik som gör det lönande att arbeta, en politik som griper sig an den meningslösa jakten på priser, skatter och luftökningar i lönekuverten, en politik som stimulerar till arbete och ger den enskilde reella förbättringar samt en politik som ger samhället mera att fördela till de svaga som behöver vårt solidariska stöd. Utbyggnaden av de sociala reformerna får inte komma i bakvatten därför att regeringen har fört en felaktig ekonomisk politik. Regeringens agerande under den mandatperiod som gått ger visserligen besked om god vilja, men det är ingen garanti för att man har ork eller förmåga att även en kommande period klara de här problemen. Den garantin finns inte i flammande paroller eller i lingonröda knappar på rockslagen; den kan man endast få med en politik som ställer människan och människans vardagsnära bekymmer i centrum för sitt handlande.

Herr talman! Bara några få ord om finansutskottets betänkande, där utskottet behandlar motioner från representanter för fyra riksdagspartier och som handlar om postverkets möjligheter att få disponera det

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

uppkomna överskottet i avsikt att förhindra en portohöjning. Den skulle i så fall fördröjas ytterligare något år. Utskottets vice ordförande herr Löfgren har tidigare i dag redogjort för situationen och hänvisat till att vi numera inte har postverkets inkomster som en form av beviljning. Utskottets socialdemokrater vill att det oväntade överskottet, utöver vad staten får i skälig förräntning, skall sopas in till statskassan.

Inom postverket har en mycket stram sparsamhet iakttagits under det senaste verksamhetsåret. Brevbärare, transportörer och kassörer har i sina olika funktioner fått vara med om pressande arbetsförhållanden, då postverket har tvingats till stark återhållsamhet i fråga om övertid och förstärkning m. m. Man har tagit sådana olägenheter därför att man lojalt med verket har varit medveten om att en sparsam linje i fråga om personalstyrkan varit en förutsättning för att verkets debet och kredit skulle gå ihop. En personalminskning på ca 2 procent har man burit i hopp om att konkurrenskraften gentemot andra serviceföretag skulle bestå. Postverkets personal och ledning har den gemensamma målsättningen att stärka postens trafikunderlag. Man är medveten om att man måste akta sig för att hamna i SJs situation, dvs.: höga taxor som ger försämrat underlag, vilket kräver ytterligare höjda taxor och medför ännu sämre trafik. Statsmakten har här ett ansvar för att inte sätta postverket i samma situation.

Man har nu lyckats att få ett bokslut som skulle kunna hålla undan portohöjningar ytterligare något år, och det blir ett starkt säljargument för postverkets tjänster. Skulle finansministern med stöd av sina socialdemokratiska partivänner rycka undan denna postverkets möjlighet att hävda sin marknad, så är det som jag ser det ytterst ett slag mot de postanställda. Det kan inte vara rimligt att på principiell grund kräva en, gentemot vissa andra verk, tiodubblad förräntning. Där har utskottets majoritet skjutit högt över målet.

Herr talman! Jag vill bara upprepa det yrkande som tidigare ställts här om bifall till reservationen 1, i vad gäller punkten 3 h i utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammar-
ens förhandlingar.

Herr HELLSTRÖM (s):

Herr talman! I Västeuropa, Nordamerika och Japan sker just nu en ytterligt kraftig konjunkturuppgång. Inte minst USA har fått en stark högkonjunktur. Det finns de som ser detta som en berkäftelse på att de sämre tiderna vid 1970-talets början var en konjunktursvacka av traditionellt slag och att inga nya mönster egentligen har tillkommit i ekonomin.

Men vad sker egentligen i USA? BNP ökar med 8 procent, priserna stiger med 6 procent. Men samtidigt ligger arbetslösheten -- den registrerade -- på 5 procent; för ungdomen är det 15 procent. Dvs. arbetslösheten 1973, under högkonjunkturrens mest markerade fas, är högre än den var år 1969/70, det år när lågkonjunkturen i USA började på allvar -- den kulminerade sedan 1970 med en minskning i BNP. De

Måndagen den
4 juni 1973*Den ekonomiska
politiken m. m.*

oroande tecknen på nya strukturella förändringar i marknadsekonomier-
na från 1960-talets slut finns kvar även i högkonjunkturen i dag.

Inflation och arbetslöshet ökar samtidigt. Detta är ett nytt mönster
som präglat främst USA men också de flesta västeuropeiska länder. Också
Sverige har fått en – om än förhållandevis mild – släng av slev.

Under tidigare skeden brukade man ha antingen dåliga tider –
arbetslöshet men också vikande efterfrågan och låga priser – eller i stället
full sysselsättning, goda tider och inflation. I de flesta länder står man nu
rätt handfallen inför detta nya mönster som innebär att inflationen och
arbetslösheten i stället går hand i hand.

Orsakerna till detta fenomen, som ibland kallats stagflation, är svåra
att entydigt ange, men uppenbarligen hänger de ihop med den allt
häftigare strukturomställningen inom näringslivet. Inflationen i industri-
staterna drivs fram, delvis oberoende av konjunkturernas skiftningar i en
accelererande process. Många institutionella faktorer finns bakom detta
fenomen.

En del av förklaringen till det nya mönstret ligger sannolikt i
beteendet hos de allra största företagen. Jag menar då främst men inte
enbart de s. k. multinationella jättebolagen, som nu nått en sådan storlek
att de ibland snarare fungerar som ett slags ekonomiska stater än som
vanliga företag. De är ofta prisledande och kan i kraft av sin storlek klara
en prisutveckling som är omöjlig för mindre företag. De största företagen
skapar ibland en avgränsad ekonomi i ekonomin, som lever under helt
andra villkor än traditionell företagsamhet. I spänningen mellan dessa
olika villkor kan så prishöjning och arbetslöshet gå hand i hand. Skilda
arbetsmarknader isoleras från varandra. Olika sektorer i ekonomierna går
alltmer isär från varandra.

Efter varje konjunkturedgång är i de flesta industristater arbetslös-
heten högre än före konjunkturförsämringen. Ett av många skäl är – som
ofta sagts – att den allt fränare pressen i arbetslivet skapar allt fler
utslagna människor. Men man skall framför allt komma ihåg att
strukturomställningarna i nationerna i väst nu har en sådan inriktning att
65 procent av investeringarna syftar till att ersätta människor med
automatiserade processer i syfte att rationalisera och tekniskt förnya, och
det innebär en minskning av antalet arbetstillfällen. Endast 35 procent av
de totala investeringarna i väst inriktas direkt på att utvidga produktions-
kapaciteten så att nya sysselsättningstillfällen skapas. I detta ligger
problemet med det s. k. efterindustriella samhället och den krympande
industrisysselsättningen.

Sammantagna skapar dessa fenomen i strukturomställningen den nya
situation där inflation och arbetslöshet går hand i hand i marknads-
ekonomierna. Men ekonomernas recept gäller oftast den gamla situa-
tionen, där vi hade antingen Skylla eller Charybdis. Särskilt intensivt tycks
de borgerliga politikerna och ekonomerna i Sverige klamra sig fast vid de
gamla recepten. Mycket litet har ekonomerna tagit itu med de nya
problemen.

Faktiskt har då den socialdemokratiska regeringspolitiken i Sverige i
sin praktiska utformning betydligt bättre svarat mot dessa nya mönster
än vad ekonomernas teorier har gjort. Ty vad är just den s. k. selektiva

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

arbetsmarknads- och näringspolitiken med riktade insatser till de områden där problemen finns, vad är den annat än en metod att söka möta de strukturella problemen?

Allmänna påspädningar av lönsamheten, som de borgerliga önskar, hjälper i den situationen föga eller slår fel. Strukturproblemen måste mötas i en planerad hushållning ungefär så som den socialdemokratiska partikongressen förra året skisserat. Finansutskottets positiva uttalande om förslagen i den socialdemokratiska motionen 242 om konjunktur-anpassade industriinvesteringar och om en investeringsberedning är också väsentliga i detta sammanhang. Det s. k. efterindustriella samhället debatteras alltmer, bl. a. i ljuset av de problem jag nyss har berört. Allt fler ser en av orsakerna till den massiva arbetslösheten i USA däri att de miljoner människor som industrin inte längre behöver inte kan ges annan sysselsättning just därför att den offentliga sociala sektorn och sysselsättningen där prioriteras så lågt. Det är uppenbart att möjligheten att undvika en stor strukturell arbetslöshet i framtiden också i vårt land ligger i en reell expansion av sysselsättningen i den offentliga sektorn och av dess tjänster. Långtidsutredningen har även något berört det här frågekomplexet. Men från borgerlighetens sida talar man då ofta om en rävsax. Vi kan inte i framtiden, säger man, leva på att göra tjänster åt varandra. De offentliga sociala tjänsterna är en börda, säger man, som måste bäras av vår industriproduktion och dess kapacitet.

Men det är ett grundläggande fel, tror jag, att se industriell politik och social politik åtskilda, som om det ena bekostade det andra. Ett samhälles industriella framtid är beroende av de problem som samhället åtager sig att söka lösa, och ett samhälle som ger stark förtur åt de sociala målen kan och bör låta de sociala frågeställningarna slå igenom också i sin näringspolitik och i sin inriktning av investeringar och teknisk forskning.

Kanske är det så att Sveriges industriella framtid i viss mån ligger på områden där vi skiljer oss från andra länder och kan vara föregångare. Då måste vi konstatera att vi har en social målsättning i samhället som många andra länder saknar eller inte har i samma utsträckning i dag. Det kan gälla utbildningspolitik, regionalpolitik, trafikpolitik, miljöpolitik, hälsovård, investeringar i arbetsmiljön och mycket mera. Det är naturligtvis bara om det finns en effektiv efterfrågan i samhället som en ny produkt eller en ny verksamhet utvecklas och kommer fram, och det är bara ett samhälle som i detalj bygger upp en social välfärd som i praktiken kommer att använda också den tekniska utvecklingen för att lösa sociala uppgifter. Ett exempel kan gälla trafiksystemet i storstäderna; på miljöpolitikens område gäller något liknande. Bara i ett samhälle som har satt upp stränga miljökrav kan det i praktiken bli tal om en teknisk utveckling av miljörenande instrument och utrustning i större format. Hälso- och sjukvård, handikapphjälpmedel och utbildningsteknologi, som man brukar säga ibland, är ytterligare exempel. Inom arbetslivet blir frågan om tekniska investeringar för en förbättrad arbetsmiljö en av 1970-talets stora frågor. På alla dessa områden kan den tekniska förnyelsen länkas in för att lösa sociala uppgifter.

Dessa problem finns i alla länder, och all sannolikhet talar också för att de stora länderna i sin politik efter hand måste tvingas att tackla

problem av detta slag. Då kan kanske Sverige ha givits det tekniska försprång vi behöver för att också i framtiden vara en avancerad exportinriktad nation.

Att driva en ambitiös social politik i det dagliga reformarbetet för barn, pensionärer, barnfamiljer, handikappade och utslagna i dag skapar också den efterfrågan och tekniska utvecklingsstimulans som sedan successivt kan ge oss ett ökat ekonomiskt manöverutrymme, så att sociala reformer och en expanderande offentlig sektor inte behöver bli en börda på produktion och bytesbalans – som så ofta sägs från borgerligt håll – utan i stället i framtiden kan ge en kanske nödvändig förutsättning också för industriell export och förnyelse. En sådan politik för den offentliga sektorn kan då också bli den nödvändiga garantin för trygghet i sysselsättningen på lång sikt.

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! Vad som kommer att hända med hushållssparandet är en fråga av stor vikt vid bedömningen av den ekonomiska utvecklingen – vi vet ju att den privata konsumtionen väger tyngst bland BNP-komponenterna.

De siffror som vi har, och som förvisso är behäftade med avsevärda felmarginaler, visar att hushållens sparkvot trendmässigt föll sedan mitten av 1950-talet från nära 8 procent år 1955 till drygt 2 procent år 1969. Från denna bottennivå började sparkvoten stiga och nådde år 1971 6 procent. Ingen vet vad denna förändring beror på – vi har inga riktiga sparundersökningar, och finansministern har ju tyvärr också stoppat det arbete som sedan en tid pågått för att få fram bättre och tillförlitligare undersökningar.

En förklaring, som ligger nära till hands, är att den ovanligt höga arbetslösheten 1971 och 1972 och den otrygghet som denna medfört spelat en stor roll. I årets kompletteringsproposition konstateras att sparkvoten under år 1972 minskade med ungefär 1 procentenhet och att den alltså detta år stannade vid drygt 5 procent. I de långsiktiga sparande- och konsumtionsutvecklingsstudier som konjunkturinstitutet gjort för perioden fram till 1977 räknar man också med att sparkvoten kommer att gå ner, dock inte till den bottennivå som nåddes under slutet av 1960-talet. Är antagandet riktigt att den ökade arbetslösheten och otryggheten varit en väsentlig faktor för uppgången finns det anledning att anta att sparkvoten åter kommer att sjunka, om vid en ekonomisk expansion arbetslösheten kan reduceras. – Och vi hörde ju på finansministern i dag att han räknar med en snar nedgång av arbetslösheten.

Som erfarenheten visat är beräkningar beträffande hushållssparandets framtida utveckling mycket vanskliga att göra. Jag vill därför för min del sätta ett frågetecken för den reviderade nationalbudgetens antagande att en ökning av sparkvoten kommer att ske under år 1973 i jämförelse med 1972. Osäkerheten i bedömningarna och risken för en nedgång av sparkvoten gör det emellertid angeläget att den ekonomiska politiken också inrymmer ett system med sparfrämjande åtgärder, färdiga att sättas i kraft utan dröjsmål i enlighet med vad folkpartiet har krävt.

Ur samhällets synpunkt är hushållssparandet speciellt viktigt därför att

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

hushållen vid sidan av AP-fonden är de enda som regelmässigt presterar ett större sparandeöverskott – ett överskott som via banker och andra kreditinstitut går till att finansiera bostadsbyggande och näringslivets och kommunernas investeringar. Det är t. ex. inte likgiltigt vilket slags sparande som skall externfinansiera näringslivets investeringar – det kollektiva eller det privata. En decentraliserad ekonomi möjliggör att de ekonomiska besluten fattas nära de enskilda människorna och de enskilda behoven. En satsning enbart på ett växande kollektivt sparande skulle komma att innebära en stark centralisering av kapitalförvaltningen. Kreditbesluten skulle därmed komma att fattas längre från den plats där den relevanta informationen finns. Maktkoncentration, byråkrati och en uppenbar risk för ineffektivitet skulle bli följden. För den som vill behålla den decentraliserade ekonomin blir den självklara slutsatsen att det enskilda sparandet och speciellt hushållssparandet måste stimuleras. Detta är naturligtvis särskilt viktigt i ett läge där man kan befara att detta sparande annars kommer att minska.

Här är det på sin plats att slå fast att den socialdemokratiska inflationspolitiken under 1960- och 1970-talen inneburit stora orättvisor mot just småspararna. Medan bankräntan under 1960-talet genomsnittligt nätt och jämnt höll undan för prisstegringarna har efter 1970 de senare klart överstigit bankräntan. Realvärdet av småspararnas besparingar har sjunkit eftersom de har haft små möjligheter att placera sitt sparande i realkapital eller aktier. Samtidigt har inflationen ökat skattetrycket och beskurit ökningen av de reala disponibla inkomsterna.

De förluster som småspararna på detta sätt gör på inflationen är mycket stora – Bertil Ohlin har uppskattat dem till mellan 1 och 2 miljarder kronor per år. I andra sammanhang talas det i dag om utsugning. Jag vet få situationer som bättre än denna gör skäl för den benämningen, speciellt som småspararna ofta ingalunda tillhör de starka i samhället. Inflationen kan liknas vid en stråtrövare – inte en Robin Hood som tar från de rika och ger till de fattiga, utan en rövare som plundrar speciellt de små och fattiga i samhället eftersom dessa inte kan freda sig på samma sätt som de rika.

Jag tänker t. ex. på de många äldre personer som under sin aktiva tid under stora uppoffringar skaffat sig ett sparkapital i förhoppningen att med hjälp av detta sparande kunna bibehålla sin levnadsstandard på äldre dagar. För dem innebär den penningvärdeförsämring som regeringen tillåter ett verkligt dråpslag.

Tag som exempel en pensionär som hade ett sparkapital på 25 000 kronor innesående på bank den 1 januari 1970. Låt oss anta att detta sparande har fått stå kvar ograverat till högsta ränta. Vid slutet av 1972 hade realkapitalet minskat med 465 kronor, eftersom inflationen under dessa år var större än bankräntan. Dessutom hade pensionären måst betala skatt på avkastningen på sitt sparande; om marginalskatten var 40 procent uppgick skatten efter avdragen till sammanlagt ca 1 600 kronor under dessa tre år. Pensionärens trygghetskapital hade alltså urholkats med över 2 000 kronor. Det enda rimliga vore naturligtvis att sådant sparande blev inflationssskyddat, dvs. att endast den reella vinsten beskattades.

Mandagen den
4 juni 1973*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Om regeringen inte kan vidta mer effektiva åtgärder mot inflationen än hittills är det väl tyvärr realistiskt att också fortsättningsvis räkna med en prisstegring på 7 procent per år. Vad kommer det att innebära? Säg t. ex. att en person i dag, i mitten på 1970-talet, har sparat 30 000 kronor för sin ålderdom. Vid sin pensionering om 20 år kommer denne pensionär att kunna konstatera att detta sparkapital har förlorat hälften av dagens köpkraft, alltså av det faktiska värde pengarna hade när de sattes in på bank. Och detta trots bankräntan, som ju under mellantiden har beskattats som inkomst. Så dystert är perspektivet för dessa småsparare.

Skälen för ett radikalt omtänkande är många. Ett ökat sparande behövs för de stora och växande investeringarna. Ett högt enskilt sparande gagnar den samhällsekonomiska balansen i en inflations-ekonomi. Vi vet också att hushållssparandet har en central roll i kapitalbildningen. Att stimulera detta enskilda sparande borde därför vara en självklarhet.

Hur skall då detta kunna ske? Ja, den viktigaste åtgärden är naturligtvis att föra en klart inflationsbekämpande politik, och där har talare från vårt håll tidigare i den här debatten angett några av de inslag som är nödvändiga i ett effektivt program mot inflationen. En annan angelägen åtgärd är att se till att hushållens disponibla inkomster ger utrymme för både konsumtion och sparande. Det behövs en resurs-skapande politik som vid en given inflationstakt dämpar skattetrycket på hushållen. Därutöver behövs direkta insatser för att förbättra avkastningen på hushållssparandet. För att hushållen skall få en rimlig kompensation för sitt sparande är inflations-skydd, utvidgade skatte-lättnader för såväl bank- som försäkringssparande nära till hands liggande medel. Tag t. ex. det extra avdraget vid beskattningen av inkomst av kapital. Sedan detta avdrag infördes 1961 har det förblivit oförändrat, 400 kronor för ensamstående och 800 kronor för maka. Det vore en rättvisåtgärd mot småspararna att återställa värdet av detta avdrag.

Snara åtgärder behövs, och den sparstimulans riksdagen medgav förra året är inte tillräcklig, i synnerhet inte för att kunna vända sparkvoten uppåt i ett läge där andra faktorer kan bidra till att minska sparandet. Beslut på det här området måste fattas i tid, herr talman, och det måste finnas en tillräcklig beredskap i form av ytterligare åtgärder på detta område.

Fru THEORIN (s):

Herr talman! I motionen 886 som bär nio socialdemokraters namn tas frågan upp om en samlad sysselsättningsplan utformad av samhället och inte enbart efter de redovisade behoven från arbetsgivarna av arbetskraft. Vi begär i motionen en redovisning av preciserade mål för sysselsättningen i olika sektorer samt målet för höjningen av förvärvsintensiteten främst till år 1980, och vi begär vidare en analys av de samhälls-ekonomiska konsekvenserna av ökad respektive minskad sysselsättning. Väsentligt är att en sysselsättningsplan enligt vår mening bör vara en plan för såväl den offentliga sektorn som företagssektorn. Den grundläggande uppgiften för samhällets aktiviteter på det ekonomiska området är enligt

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

vår mening att skapa arbete åt alla.

Den konjunkturuppgång som nu är ett faktum kommer dock inte att lösa de långsiktiga sysselsättningsproblemen. Det ger också kompletteringspropositionen belägg för. I det efterindustriella samhället som vi nu befinner oss i sjunker sysselsättningen inom industri och annan varuproduktion; ny teknik och nya metoder medger en snabb produktionsökning med oförändrad eller minskande sysselsättning. Vad som händer i ett samhälle där man tillämpar en borgerlig politik med marknadskrafternas fria spel, det kan vi se i USA som har enorm arbetslöshet med utslagning av färgade och lågutbildade och med växande djupa sociala motsättningar. Ökningen av sysselsättningen måste ske framför allt inom området för offentliga tjänster. Utskottet säger bl. a. att en huvudförutsättning för såväl en balanserad välfärdsutveckling som för full sysselsättning i vårt land är att en kraftig ökning av antalet sysselsatta inom området för främst offentliga tjänster kan realiseras.

Utskottet säger vidare att det är uppenbart att den betydande näringsmässiga omställning som enligt vad som redovisats i det föregående kommer att äga rum också under kommande år ställer stora krav på planering och förutseende, och framför allt gäller det utbildningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken. Om man också beaktar vad som anförts i motion 886 rörande en successivt höjd kvinnlig förvärvsintensitet och samhällsåtgärder för att förverkliga målet arbete åt alla, framträder behovet av en fortsatt, mycket intensiv sysselsättningsplanering.

I den rad av åtgärder som normalt följer i anslutning till ekonomiska långsiktbedömningar av denna art torde den sysselsättningspolitiska planeringen komma att inta en framträdande plats. Formerna härför bör emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma. Vi motionärer kan alltså notera ett bifall i sak ifrån utskottet med den tillämpningen att regeringen bör få bestämma formerna för hur en sysselsättningspolitisk planering skall komma till stånd.

Diskussionen om en samlad sysselsättningsplan pågår intensivt inom arbetarrörelsen. Olika fackliga tidningar som Kommunalarbetaren, Byggnadsarbetaren och Metallarbetaren har i år tagit upp den långsiktiga planläggningen av sysselsättningen.

I det senaste numret av Metallarbetaren krävs en samlad plan för sysselsättningen under 1970-talet. I en särskild rapport till Metallkongressen sägs att det är Metalls bestämda uppfattning att en rätt bedriven industripolitik kan ge ett viktigt bidrag till strävandena att åstadkomma arbete åt alla. Men industrin förmår inte ensam åstadkomma ett tillräckligt antal arbetstillfällen. Därför, säger Metall, är det ett viktigt krav att statsmakterna gör upp en samlad plan för hur sysselsättningen skall utvecklas i olika delar av ekonomin under 1970-talet. Här spelar den offentliga verksamheten en betydelsefull roll. Men det gäller att undvika konstlade motsättningar mellan offentlig verksamhet och företagens verksamhet, mellan produktion av tjänster och produktion av varor. I rapporten heter det bl. a.: Vi kan inte lösa industribranschens mycket skiftande problem genom att blint hålla tillbaka tillväxten av statens och kommunernas verksamhet. Vi måste utveckla industrin, det övriga

Måndagen den
4 juni 1973*Den ekonomiska
politiken m. m.*

näringslivet och den offentliga sektorn sida vid sida. Inriktningen måste hela tiden vara sådan att produktionen motsvarar våra behov, och bland dessa är behovet av arbete och social trygghet det grundläggande. Så långt Metallarbetaren.

Enligt tabellen i finansutskottets betänkande på s. 26 räknar man prognosmässigt med en total uppgång i efterfrågan på ytterligare 110 000 mellan 1972 och 1977 trots den beräknade nedgången på industrisidan mellan 25 000 och 30 000. Med konkunkturuppgång, arbetstidsförkortning och fler deltidsarbeten kan man sannolikt skapa ca 100 000 nya arbetstillfällen under denna tid. Centerns löfte om 100 000 nya jobb är med andra ord ingenting annat än vad som enligt prognoserna kan uppnås utan kraftigare styrning än vad samhället nu använder, under förutsättning att centerns löfte gäller 100 000 nya jobb till 1979. Därom vet vi dock ingenting. 100 000 nya jobb genom subventioner till industrin kommer dock inte att lösa arbetslöshetsproblemen på sikt.

Vill man ge arbete åt alla ställs betydligt större krav. Om alla som går arbetslösa skulle söka arbete tillsammans med dem som i dag har praktiska hinder – t. ex. avsaknaden av daghem – liksom deltidsarbetande som vill ha heltidsarbete, krävs det enligt tidningen Byggnadsarbetaren 265 000 nya heltidsarbeten fram till 1980. Om man vill åstadkomma *likvärdiga* sysselsättningsförhållanden över hela landet skulle det betyda 410 000 nya arbeten under 1970-talet om man utgår från Stockholmsregionen som riktmärke. Använder man Värnamo A-region måste man skapa 635 000 nya jobb.

Vilka styrmedel är borgerligheten beredd att ge samhället för att åstadkomma detta? Ett bättre, företagarvänligt klimat? Det ger knappast några fler jobb men med säkerhet större vinst för företagen. Ytterligare en anställd per företag, som var centerns svepande lösning för några månader sedan? Men var finns de företag som skall anställa fler? Torsten Nilsson ställde den frågan i den regionalpolitiska debatten, och han svarade: De finns i storstadsområden och tätorter med hög företagsstäthet. I verkligheten skulle en anställd per företag betyda en ansvällning till Stockholm som vi aldrig skulle kunna klara, för i Stockholm finns 39 000 bolag! Det betyder *minst* 39 000 fler människor till Stockholm. I värsta fall eller bästa fall – hur man nu ser det – blir det kanske inte bara ungar eller ensamma kvinnor som kommer till Stockholm utan hela familjer. Befolkningsökningen kan då bli väsentligt större än 39 000. Hur stämmer det med decentralisering och begränsning av Stockholms tillväxt? Som så mycket annat hos centerpartiet är också detta förslag dåligt genomtänkt och en grov spekulation hos de arbetslösa av partitaktiska skäl.

Lösningen på sysselsättningsfrågorna är inte marknadskrafterna kapabla att klara. Den kan endast klaras genom en medveten planering och styrning och genom en aktiv näringspolitik från samhällets sida. När arbetstillfällena är otillräckliga drabbas de svaga på arbetsmarknaden. Vårt ekonomiska konkurrenssystem leder till en uppdelning på två skilda arbetsmarknader med en för de starka, unga och bäst utbildade, som är efterfrågade av näringslivet, och en för dem som inte orkar med näringslivets produktionskrav. Detta är en utveckling som inte kan

Måndagen den
4 juni 1973

Den ekonomiska
politiken m. m.

accepteras.

Vi har i motionen 886 tagit upp utslagningen på arbetsmarknaden, som drabbar framför allt de äldre. 1965 befann sig 11,7 procent av åldersgrupperna 55–64 år utanför arbetskraften. 1972 hade procenttalet ökat till 16,2. Reformen i fråga om förtidspensionering som kom 1969 kan säkerligen ha påverkat den kraftiga ökningen och samtidigt medfört att de utslagna klarar sig bättre ekonomiskt. Utslagningen av människor från arbetslivet är naturligtvis totalt sett oekonomiskt för samhället och än mer för den enskilde. Regeringens hela reformpaket på arbetslivets område kommer att medföra en djupgående demokratisering och förändring av arbetslivets villkor för dem som finns i produktionen och öppna möjligheter för dem som önskar jobb att få detta. "Arbete skall erbjudas inte bara dem som nu efterfrågar det, utan förhållandena skall ändras så att alla kan efterfråga arbete och därmed bli delaktiga i dess egenvärde som tillgången till ett arbete ger", sägs det i jämlikhetsgruppens rapport, som antogs av den socialdemokratiska partikongressen 1972.

Herr talman! Vilken målsättning skall då samhället ha i precisa tal för sysselsättningen på sikt? Hur många kan man räkna med skall få delta i produktionen och vilka möjligheter finns det att fördela arbetsuppgifterna? Är en kortare daglig arbetstid för alla eller för vissa grupper en lösning för att åstadkomma arbete åt alla? Hur skall samhället möta kravet på ekonomiskt oberoende från de nya grupperna, framför allt kvinnorna, som nu kräver sin rätt på arbetsmarknaden? Hur man än ser på detta krävs det en målmedveten planering av den ekonomiska utvecklingen för att vi skall uppnå målet arbete åt alla. Utgångspunkten måste vara Wigforss' enkla iakttagelse att det alltid är mer lönande för samhället att en människa har arbete än att hon går sysslolös.

I detta anförande instämde herr Bergqvist (s).

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! Jag vill som ett försök till sammanfattning av dagens debatt – utöver vad jag yrkat tidigare i dag – yrka bifall till motionen 1995 av herr Hermansson samt till de yrkanden i anslutning till motionen nr 571 som finns i det förslag som har utdelats i kammaren och som gäller skatteutskottets betänkande nr 44 punkten B1.*

Överläggningen var härmed slutad.

Finansutskottets betänkande nr 29

Punkterna 1 a, b, c, e och f

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

* (Se bilaga till detta protokoll.)

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkterna 1 a, b, c, e och f röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	155
Nej	–	137
Avstår	–	2

Punkten 1 d

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1995 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Werner i Tyresö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 1 d röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1995 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Tyresö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	277
Nej	–	15
Avstår	--	1

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 155
Nej — 137
Avstår — 2

Punkten 3 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 154
Nej — 137
Avstår — 2

Punkten 3 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 156
Nej — 136
Avstår — 2

Punkten 3 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	155
Nej	—	137
Avstår	—	2

Punkten 3 d

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 d röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	154
Nej	—	137
Avstår	—	2

Punkten 3 e

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1995 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3 f

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 f röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	155
Nej	–	137
Avstår	–	2

Punkten 3 g

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Burenstam Linder och Brundin, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 g röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Burenstam Linder och Brundin.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	256
Nej	–	35
Avstår	–	2

Punkten 3 h

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 h röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 153
Nej — 139
Avstår — 2

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Skatteutskottets betänkande nr 44

Punkten A

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten B 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Werner i Tyresö framställda yrkandet i anslutning till motionen nr 571 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Werner i Tyresö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 44 punkten B 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Werner i Tyresö framställda yrkandet i anslutning till motionen nr 571 av herr Hermansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Tyresö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 277
Nej — 15

Punkten B 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 44 punkten B 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 257
Nej -- 34
Avstår -- 3

Punkten B 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Josefson i Arrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 44 punkten B 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson i Arrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 155
Nej -- 137
Avstår -- 2

Punkten B 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1995 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Werner i Tyresö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 44 punkten B 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1995 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Tyresö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 277
Nej -- 15
Avstår -- 1

Punkterna B 5 och B 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 2 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle finansutskottets betänkanden nr 30--33, som i dag bordlagts första gången, uppföras närmast efter två gånger bordlagda ärenden.

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

§ 3 Anmäldes och bordlades civilutskottets betänkande nr 23 angående uppskov med behandlingen av propositionen 1973:132, m. m.

§ 4 Kammaren åtskildes kl. 23.56.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

Måndagen den
4 juni 1973

Av herr Werner i Tyresö (vpk) under överläggningen (s. 180) framställt yrkande i anslutning till motionen 1973:571 av herr Hermansson m. fl.

A. att riksdagen antar följande författningsförslag:

1. Förslag till

Förordning om ändring i förordningen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom förordnas att 11 § 1 mom. förordningen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt skall ha nedan angivna lydelse.

11 §

1 mom. Statlig förmögenhetsskatt — — — familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 250 000 kronor: två procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 150 000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

250 000 men icke 400 000 kr.: 2 000 kr. och 2,5 % av återstoden;

400 000 men icke 1 000 000 kr.: 5 750 kr. för 400 000 kr. och 3 % av återstoden;

1 000 000 kr.: 23 750 kr. för 1 000 000 kr. och 3,5 % av återstoden.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1973. Äldre bestämmelser gäller vid 1973 års taxering och vid eftertaxering för år 1973 eller tidigare år.

2. Förslag till

Förordning om ändring i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas att 10 § 2 mom. förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall ha nedan angivna lydelse.

10 §

2 mom. Den statliga inkomstskatten utgör:

a) för svenska aktiebolag, sparbanker, sparbankernas säkeretskassa, ekonomiska föreningar som ingå i jordbrukskasserörelsen, svenska försäkringsanstalter som icke äro aktiebolag samt sådana utländska juridiska personer som ej beskattas enligt 1 mom.:

femtio procent av den beskattningsbara inkomsten, i den mån skatten icke skall beräknas enligt c) här nedan;

b) för andra — — — femton procent av den beskattningsbara inkomsten.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1973. Äldre bestämmelser gäller vid 1973 års taxering och vid eftertaxering för år 1973 eller tidigare år.

3. Förslag till**Förordning om ändring i förordningen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall**

Häri genom förordnas att 3 § förordningen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall skall ha nedan angivna lydelse.

3 §

Vid prövning — — — beskattningsbara inkomsten.

Spärrbeloppet utgör 85 procent av den del av den skattskyldiges enligt första stycket beskattningsbara inkomst som ej överstiger 200 000 kronor och 90 procent av överskjutande belopp.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1973. Äldre bestämmelser gäller i fråga om skatt på grund av 1973 eller tidigare års taxering och eftertaxering för år 1973 eller tidigare år.

4. Förslag till**Förordning om ändring i förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift**

Häri genom förordnas att 2 och 4 §§ förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift skall ha nedan angivna lydelse.

2 §

Arbetsgivare erlägger allmän arbetsgivaravgift med belopp motsvarande 4,5 procent av summan av vad arbetsgivaren utgivit under året som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. I fråga om sådan arbetstagare hos redare som avses i 1 § första stycket förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt beräknas dock allmän arbetsgivaravgift efter den lägre procentsats som Konungen fastställer med motsvarande tillämpning av 2 § andra stycket förordningen den 18 december 1959 (nr 555) angående redares avgifter i vissa fall enligt lagen om allmän försäkring.

Vid beräkningen — — — allmän försäkring.

4 §

Fysisk person, som åtnjutit inkomst av annat förvärvsarbete enligt 11 kap. 3 § lagen om allmän försäkring i form av inkomst av här i riket bedriven rörelse eller inkomst av här belägen jordbruksfastighet som brukas av honom, erlägger allmän arbetsgivaravgift med belopp motsvarande 4,5 procent av sådan inkomst, i den mån arbetsgivare icke har att erlägga allmän arbetsgivaravgift för inkomsten enligt 2 § denna förordning.

Till grund — — — föregått taxeringsåret.

Har inkomst — — — i beräkning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1974.

De nya bestämmelserna tillämpas på löner som utges efter den 31 december 1973 samt på inkomster som hänför sig till tiden efter den 31 december 1973 och som upptages till beskattning vid 1975 eller senare års taxering.

Äldre bestämmelser gäller för inkomster som beskattas vid 1974 års taxering eller vid eftertaxering för år 1974 eller tidigare år.

Nr 109

Måndagen den
4 juni 1973

B. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till 1973 års höstriksdag enligt punkterna 1 b), 1 d), 1 e), 1 g), 1 h) och 1 j) i motionen nr 571:

1. angående höjning av arvs- och gåvoskatten med i genomsnitt 50 %;
2. om att avskrivningsreglerna vid inkomstbeskattningen för rörelse- och hyresfastigheter återställs till vad som gällde före de år 1969 beslutade ändringarna;
3. om begränsning av den i kommunalskattelagen stadgade avdragsrätten för ränta å gäld till att gälla skuldbelopp understigande 125 000 kronor;
4. om sådan ändring av kommunalskattelagen, att däri stadgas att utgifter för representation och liknande ändamål icke är att hänföra till omkostnader i förvärvskälla;
5. om sådan förändring i förordningen om skatt på annonser och reklam att den allmänna reklambeskattningen utformas såsom en omkostnadsavgift med 25 % av beskattningsvärdet;
6. angående införande av en särskild omsättningsskatt på handeln med aktier att utgå med 20 % på försäljningsvärdet.